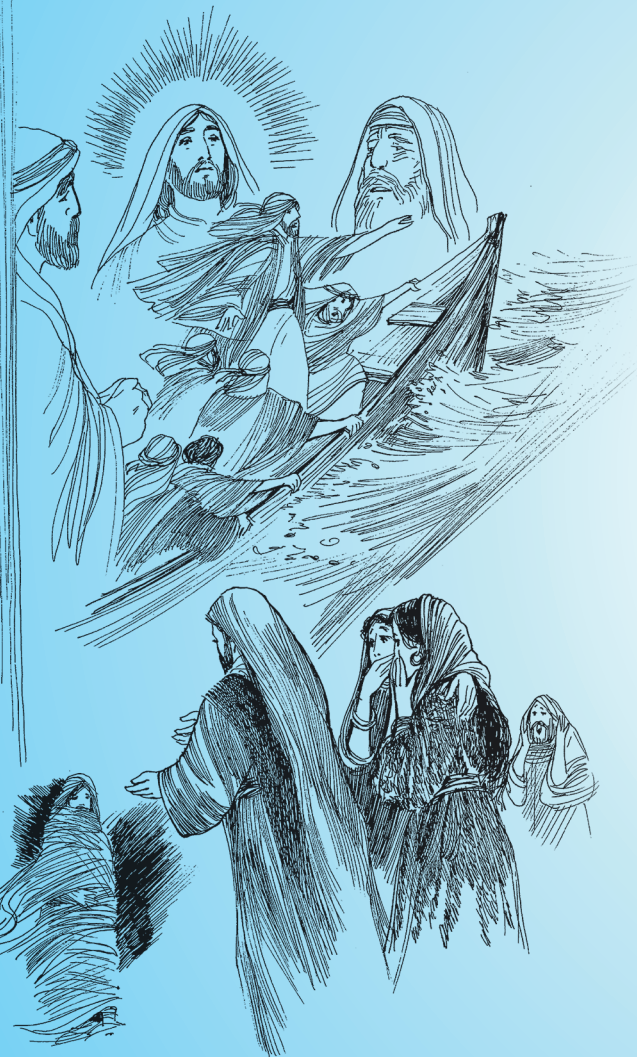
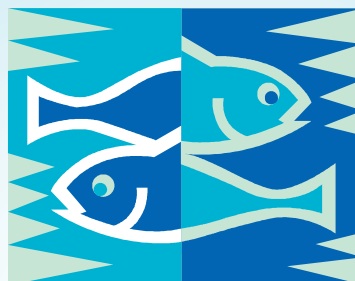

Огляд Нового Заповіту

Євангелії: історичне тло та підсумки

Вивчення Новозаповітніх часів
та підсумки про Царство Боже

*І Слово сталося тілом, і перебувало між нами,
повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його,
славу як Однородженого від Отця.*

Івана 1:14

5

ПЛВЦ

Зміст

Новозаповітні часи.....	3
I. Період між Заповідями.....	4
II. Влада в часи Нового Заповіту.....	6
III. Географія Нового Заповіту.....	10
IV. Мова Нового Заповіту.....	13
Підсумок.....	13
Ісус — Бог і Цар	16
I. Огляд Євангелій	17
II. Чи був Ісус Богом?.....	18
III. Загальний план життя Христа.....	20
IV. Цар і Його Царство	21
Підсумок.....	28
Додаток 1. Погляд на Новий Заповіт	31
Додаток 2. Божественність Ісуса Христа.....	37
Додаток 3. Виповнення пророцтв про Ісуса Христа	50
Додаток 4. Узгоджені Євангелії.....	52
Додаток 5. Молитви Христа	69

Новозаповітні часи

ПЛАН УРОКУ

- I. Період між Заповідями
 - А. 400 років
 - Б. Народження Христа
- II. Влада в часи Нового Заповіту
 - А. Рим
 - Б. Палестина
- III. Географія Нового Заповіту
- IV. Мова Нового Заповіту
- Підсумок

ЦІЛІ УРОКУ

До кінця цього уроку ви повинні:

- 1. Зрозуміти бездоганність Божого плану, виявленого у приході Ісуса у світ саме в той час, коли це сталося.
- 2. Знати, що таке період між Заповідями.
- 3. Мати базове уявлення про структуру влади в часи написання Нового Заповіту і подій, висвітлених у ньому.
- 4. Знати географію Нового Заповіту.
- 5. Розуміти мовну ситуацію під час написання Нового Заповіту.

Завдання до уроку

Прочитайте весь урок, відповідаючи на питання і виконуючи вправи.

Пояснення слів

Період між Заповідями — час між 400 р. до н. е. та приблизно 5 р. до н. е., про який немає записів у Біблії.

Намісник — особа, уповноважена діяти від імені іншої; в Римській імперії — правитель провінції.

У цьому уроці ми б хотіли доповнити картину часів Нового Заповіту. Що відбувалося до подій, описаних у Євангеліях? Що діялося в світі, у якому жив Ісус? Ми опишемо деякі деталі, які допоможуть нам зрозуміти, якою була Палестина за часів Ісуса. Сподіваємося, що такі питання у вас вже виникали. Почнімо з подій, які відбувалися в політичному житті цієї землі до подій, описаних у Новому Заповіті.

I. Період між Заповідями

A. 400 років

Старий Заповіт завершується книгою пророка Малахії. Ця книга написана за чотириста років до того, як Бог знову починає звертатися до історії людства. Таким звертанням є опис народження та життя Його єдинородного Сина Ісуса. В Біблії немає жодних згадок про ці чотириста років «мовчання». Однак в історії все ж є записані згадки про ті часи. Крім того, є книги, написані у той час, що претендують на богонатхненність, проте євангельськими християнами вони ніколи не сприймалися за канонічні Писання.¹

Роки «мовчання» охоплюють період від часу відновлення Єрусалима та храму в часи Ездри та Неемії аж до народження Христа, описаного в Євангеліях. У цей період, здається, у Палестині не було правдивих пророків. Усі книги пророків у Старому Заповіті були написані до цих чотирьохсот років.

У цей період між Заповідями політична ситуація в Палестині залишалася нестабільною. Коли євреї повернулися з Вавилону, вони залишалися під владою Персії, але в загальному мали релігійну свободу та самоуправління. З часом цю владу у персів вирвали греки. Коли греки почали гнобити євреїв, ті спробували повернути собі волю під проводом сім'ї Маккавеїв.

Причиною повстання Маккавеїв стало осквернення храму Антіохом Епіфаном, який прийшов до влади близько 175 р. до н. е. Епіфан хотів силоміць прищепити євреям грецьку культуру і звичаї. Насаджуючи еллінізм, Епіфан лише продовжував прагнення свого попередника Олександра Македонського, який мріяв створити імперію не силою меча, а силою культури. Ці намагання мали певний успіх поміж «вільнодумного» священства, але серед народу були й такі вперті священики та люди, які відмовлялися залишати віру своїх предків і піддаватися «західному» впливу. Запроваджуючи елліністичні культи, Епіфан намагався покласти край єврейській релігійній спільноті. Ці події стали причиною боротьби Маккавеїв. Суворі каральні заходи довели ситуацію до крайньої межі й спричинили повстання.

У 170 р. до н. е. був проголошений закон, який зобов'язував усіх громадян чотири рази на рік приходити й віддавати шану Антіоху Епіфану. Днем для цих періодичних виявів пошани була вибрана субота — день, у який євреї намагалися не покидати домівок, оскільки це був день молитви. Дії Епіфана стали причиною повстання й виникнення невеликої держави, в якій центральною фігурою був первосвященик. Невдовзі по тому він пішов війною на євреїв.

У 168 р. до н. е. Антіох Епіфан насмівився осісти в Єрусалимі, увійти у Святиє Святих і осквернити святилище принесенням у жертву свині на жертovníку для цілопалення. Він осквернив усю будівлю, розбризкуючи воду, в якій варилося м'ясо жертви. Потім він присвятив храм богу Юпітеру, встановив у ньому статую цього божества та розграбував скарби храму.

У маленькому містечку неподалік Єрусалима грецький чиновник спробував примусити єврея-левита похилого віку принести жертву грецьким богам. Священика звали Маттафія.

¹ Деякі з цих книг, які називаються второканонічними писаннями, включені до католицької Біблії.

Чиновника було вбито, і відразу по тому до боротьби долучилися інші євреї. Вони стали відомі як Маккавеї (давньоєврейською це слово означає «молот»), тому що у кожній битві трошили ворогів, немов молотом. Маттафія помер у 166 р. до н. е., а його мантия перейшла на плечі його сина Юди, генія військової справи. Під проводом п'ятьох синів Маттафії повстання переросло зі спонтанних партизанських операцій у справжню війну. Вони вигравали битву за битвою, хоча все було проти них. У 164 або 165 рр. до н. е. євреї розбили військо греків та відвоювали Єрусалим. Маккавеям вдалося очистити храм та викинути жертovníк язичників, яким Антіох Епіфан осквернив храм за три роки до того. Храм очистили від усіх ідолів та наново посвятили Єгови. Ця подія стала початком свята Ханука на честь цієї перемоги. Юдея знову стала теократичною державою, якою правили священики. Після близько 800 років Ізраїль знову став незалежним. Незалежність тривала 100 років — до часу римського завоювання.

У 63 р. до н. е. держава була завойована римлянами. Палестина перебувала під їх пануванням і тоді, коли народився Ісус.

Загалом у період між Заповітами багато євреїв покинули віру своїх предків і не шанували Господнього Закону. Це був період духовної засухи — у цей час навіть не згадуються пророки, які могли б привести народ до покаєння. Були ті, хто намагався виконувати Закон, але часто ці люди втягувались у боротьбу за владу і втрачали бачення тієї мети, заради якої вони намагалися отримати цю владу від початку.

Б. Народження Христа

Ісус народився в кінці цього періоду духовної засухи в історії Ізраїлю. Народження Ісуса змінило всю історію. Навіть зараз ми ведемо наше літочислення від Різдва Христового. Ісус Христос розділив історію назавжди. Час до Його народження тепер рахують в напрямку до моменту Його народження і позначають «до н. е.» (до нашої ери) або «до Р. Х.» (до Різдва Христового). Його народження є початком нового літочислення, і відтоді для позначення років використовується скорочення «н. е.» (нашої ери), або «Р. Х.» (Різдва Христового).

Такий календар був у вжитку кілька століть, але потім виявилось, що людина, яка його уклала, припустилася певних помилок. Ідея календаря полягала в тому, щоб вважати Різдво Ісуса кульмінацією усієї історії і рік Його народження позначити за початковий. Однак сучасні дослідники виявили, що Христос найімовірніше народився у 5 р. до н. е. Ви, можливо, вже помітили, що таблиця в уроці 7 починається з 5 р. до н. е.

Усі дати в Біблії визнаються через зв'язок з іншими історичними подіями та особами. Зокрема, дату народження Ісуса можливо визначити завдяки інформації про те, що Він народився в період правління царя Августа (Луки 2:1), але до того, як помер Ірод Великий (Матвія 2:19). Цар Август правив Римською імперією з 27 р. до н. е. до 14 р. н. е.² Ірод Великий помер у 4 р. до н. е.³ Тому Ісус мав народитися до 4 р. до н. е. Ми також знаємо, що, почувши розповідь мудреців, Ірод наказав убити дітей віком лише до двох років (Матвія 2:16). Таким чином ми знаємо, що Ісус мав народитися у період 6–4 рр. до н. е. Найлогічнішою датою вбачається 5 р. до н. е., бо, скоріш за все, Ірод додав для певності ще щонайменше шість місяців до того часу, який зазначили мудреці.

Народження Христа завершило «роки мовчання» періоду між Заповітами та стало точкою, від якої почалося нове літочислення.

Тепер відведіть час для відповіді на питання та повторення вивченого.

² Tenney M. *New Testament Survey, revised*. — Grand Rapids: W. B. Eerdmans Publishing Company, 1985. — Р. 4.

³ Там само. — Р. 31.

Питання 1. Що таке період між Заповітами?

Питання 2. Під якою владою були євреї в часи занепаду Персії?

Питання 3. Що спричинило повстання Маккавеїв і хто такі Маккавеї?

Питання 4. Хто прийшов до влади в 63 р. до н. е.?

Питання 5. Що стало кульмінацією цього періоду?

Питання 6. Який рік ми зазвичай пов'язуємо з народженням Христа?

Питання 7. Яка дата є найімовірнішою?

Питання 8. Як ми визначаємо дати подій у Біблії?

II. Влада в часи Нового Заповіту

А. Рим

На початку Нового Заповіту, який описується в Матвія та Луки, ми бачимо, що влада Риму розповсюджується не лише на Палестину, але й на цілий цивілізований світ за винятком Далекого Сходу. У ході Нового Заповіту від книги Дій апостолів до книги Об'явлення нам увесь час трапляються згадки про Римську владу. Римських імператорів було чимало, і часто правління Риму було досить войовничим. Однак загалом Римська імперія була цілісною і могутньою. У Палестині Римська влада складалася з війська та правителя або намісника. На момент смерті Ісуса намісником був Пилат.

Уолтер М. Даннет чудово описує Римську імперію та її внесок у Новий Заповіт.⁴

Понад усе Рим був відомий своєю наполегливістю в дотриманні закону та порядку. Світ був організований у велику імперію, що простяглася від західного берега

⁴ W. M. Dunnet. *Exploring the New Testament*. — Wheaton, IL: Crossway Books, 2001. — P. 11.

Середземного моря до ріки Євфрат на Близькому Сході. Завдяки системі провінцій та колоній, що перебували під ретельним наглядом губернаторів, імперія мала ефективне адміністрування.

За Божим провидінням римляни підготували світ до приходу християнства кількома способами.

По-перше, акцент на законності й порядку, що підтримувався потужною військовою силою, уможливив мир під час правління царя Августа. Саме в ці дні, говорить історик Лука, Марія народила на світ свого первородного сина (Луки 2:1–7) в крихтньому селі Віфлеєм у римській провінції Юдея.

По-друге, римська система доріг значною мірою сприяла полегшенню подорожей та безпеці під час мандрівок в межах імперії. Ці дороги були добре вимощені, оснащені дренажною системою і, зазвичай, були під наглядом охорони. Павло подорожував такими важливими шляхами, як Егнатієва дорога через Ахайю та Македонію й Аппієва дорога, що вела до Риму.

Третім важливим (хоча й негативним) чинником був занепад моралі та релігії і глибоке прагнення відкуплення серед народів середземноморського басейну. Народ втратив віру в древніх богів. Державні релігії були надто формальними та жорсткими, щоб задовольнити особисті прагнення. Філософські системи того часу також не мали життєвості та не приваблювали звичайних людей. Як на Сході, так і на Заході почали виникати так звані містичні культи, що пропонували особисте спасіння, спілкування з богами та участь у таємних обрядах.

На цій сцені з'являється християнство, яке пропонує спасіння, прощення і мир. Поклавши в основу історичні події життя, смерті та воскресіння Ісуса Христа, християнство забезпечило відповідь на духовні та моральні потреби людини.

Римська імперія проклала шлях для поширення Євангелії, і в першому столітті християнство здебільшого процвітало, хоча дехто з імператорів був проти християн. У це не важко повірити, оскільки впродовж першого століття змінилося 13 імператорів.

У таблиці, що подається нижче, представлена інформація про імператорів, які правили у той час, про період їхнього правління та стосунки з християнством. Після таблиці подано дещо ширші відомості про кожного з цих імператорів.⁵

РИМСЬКІ ІМПЕРАТОРИ ПЕРШОГО СТОЛІТТЯ

РОКИ	ІМЕНА	ПОДІЇ	ПОСИЛАННЯ
30 р. до н. е. — 14 р. н. е.	Август	Народження Христа	Луки 2:1
14–37 рр. н. е.	Тиберій (Тиверій)	Служіння і смерть Ісуса Христа	Луки 3:1
37–41 рр. н. е.	Калігула		
41–54 рр. н. е.	Клавдій	Голод Вигнання євреїв з Риму	Дії 11:28 Дії 18:2

⁵ Ця інформація була взята з книги Tenney M. *New Testament Survey*. — Р. 4–13.

54–68 рр. н. е.	Нерон	Суд над Павлом Гоніння в Римі	Дії 25:10–12 Дії 27:24 2 Тимофія 4:16–17
68 р. н. е.	Гальба		
69 р. н. е.	Отон		
69 р. н. е.	Вітеллій		
69–79 рр. н. е.	Веспасіан	Руйнування Єрусалиму	
79–81 рр. н. е.	Тит		
81–96 рр. н. е.	Доміціан	Переслідування (?)	
96–98 рр. н. е.	Нерва		
98–117 рр. н. е.	Траян		

Август — перший справжній імператор Римської імперії; прагнув покращити життя свого народу; заохочував шлюби та сімейне життя і намагався підняти моральний дух людей; сприяв миру та процвітання впродовж 44 років свого правління.

Тиберій — здібний правитель, але з часом став надміру недовірливим та почав страчувати усіх, кого підозрював у змові проти себе. Його боялися в народі, а тому з часом незлюбили.

Калігула — спочатку мав прихильність народу, але проявив своє справжнє єство, коли почав вимагати собі поклоніння як богові, розтринькав багатство імперії, а потім намагався поповнити казну насильницьким способом. Був убитий преторіанцями.

Клавдій — дуже розумний та тямущий правитель, навіть попри свій дивний вигляд (слиновиділення та кволе тіло), який, очевидно, був спричинений хворобою в дитинстві. За його правління імперія процвітала. Він вигнав євреїв з Риму через свою відданість давній римській релігії та через недовіру до іноземних релігій.

Нерон — його правління почалося добре, але невдовзі Нерон скотився до бездумності та жорстокості. Він зажив ганебної слави тим, що підпалив Рим, щоб звільнити місце для свого палацу, звинуватив у цьому християн та спровокував переслідування проти них. Щоб оплачувати свій палац та інші забаганки, він конфісковував власність людей або навіть вбивав їх, щоб забрати їхнє майно. Зрештою, він був відсторонений від влади в результаті військового заколоту та вчинив самогубство, щоб уникнути арешту.

Гальба — став імператором після Нерона, але був убитий того ж року за ініціативи іншого заздрісного претендента на владу.

Отон — влаштував вбивство Гальби та керував близько року; загинув у битві з наступним імператором.

Вітеллій — після вбивства Отона в битві був визнаний імператором з боку сенату. Однак того ж року Рим був оточений іншою армією. Рим опирався, але зрештою місто було захоплено, а Вітеллія вбито.

Веспасіан — саме Веспасіанова армія захопила Рим і зробила його імператором. За природою він був справжнім воїном і не прагнув жодних надмірностей. Під його суворим управлінням економіка повернулася до рівноваги, а казна знову наповнилася. Він покращив військовий вплив імперії. Зробив свого сина Тита своїм співправителем. Колізей був побудований саме Веспасіаном.

Тит — після смерті Веспасіана його син Тит отримав повну владу над Римською імперією. Тит був відомий своєю щедрістю. Коли вогонь зруйнував велику частину Риму, він віддав свої власні кошти, щоб допомогти потерпілим. Мав величезну пошану в народі.

Доміціан — був братом Тита; сенат визнав його імператором. Його економічне адміністрування було добрим; намагався підняти рівень моралі серед римлян. Однак він також проголосив себе богом і вимагав поклоніння з жертвоприношеннями. Деякі християни були страчені через відмову поклонитися йому. Доміціан постійно підозрював своїх суперників і мстив їм, здебільшого смертельно. Зрештою це призвело до того, що члени його власної сім'ї організували його вбивство через страх за своє життя.

Нерва — був тямущим правителем, якого обрав сенат, очевидно, завдяки його миролюбному характеру. Він оголосив Траяна своїм наступником.

Траян — останній імператор першого століття. Був сильним правителем, спроможним контролювати армію та забезпечувати внутрішній порядок. Його правління відзначене розширенням кордонів імперії.

Як бачите, в першому столітті імператори швидко змінювали один одного. Такі стрімкі переміни спричинялися до невдоволення та невпевненості серед люду. Через це намісники провінцій виявляли більшу ініціативність у питаннях управління своїми територіями, що почасти призводило до переслідувань перших християн.

Б. Палестина

У межах Палестини структура управління була складнішою. Релігійні вожді єврейського народу були уповноважені здійснювати судочинство, але не могли виносити смертні вироки — для здійснення смертної кари вони мали отримати дозвіл від Римської влади. Цією владою був намісник (правитель), або цар, якого призначав імператор Риму. Провінція Палестина вважалася неспокойним місцем; такі території були під прямим імператорським управлінням, яке здійснювалося через його представника. В часи Ісуса намісником був Понтій Пилат, який правив частиною Палестини. Цар Ірод правив іншою частиною Палестини. Він був підзвітним безпосередньо Римському імператорові. В уроці 6 ми дізналися про іродіан. Якщо вам здається, що цю інформацію слід освіжити, поверніться до уроку 6 і перечитайте відповідний матеріал.

Євреям було заборонено виносити смертні вироки, а в іншому вони мали право видавати свої закони та слідкувати за їхнім дотриманням. Єврейським народом керували первосвященники разом з Синедріоном — зібранням релігійних вождів. У цю групу входили фарисеї та садукеї. Синедріон мав сильну владу в Палестині. Існувала також група, яку називали книжники, але вони не керували, а були знавцями закону на кшталт сучасних юристів.

Попри заборону на винесення смертних вироків єврейське керівництво мало можливість маніпулювати римськими намісниками для досягнення своїх цілей. Є думка, що іноді вони просто вбивали людей, але видавали це за нещасний випадок. В інших ситуаціях, таких як з Ісусом, вони осуджували обвинувачених перед намісником і, якщо він відмовлявся виносити смертний вирок, євреї погрожували вислати емісара до імператора зі скаргою на неохочість намісника. Якщо такого емісара дійсно посилали або якщо до імператора доходила інформація про неспроможність намісника забезпечити мир у провінції, то імператор звільняв намісника з посади.

Виділіть час для повторного перегляду інформації, яку ви прочитали в розділі «Влада в часи Нового Заповіту», та дайте відповіді на питання, які подано нижче.

Питання 9. Які три фактори, за Даннетом, посприяли поширенню християнства в першому столітті?

Питання 10. Скільки імператорів Риму було впродовж першого століття?

Питання 11. Хто був імператором під час життя Христа?

Питання 12. Хто правив найдовше в першому столітті?

Питання 13. У кого було найкоротше правління?

Вправа 1

Зрозумійте важливість вивчення біблійної історії. Як знання про Римську імперію та її імператорів можуть допомогти нам у вивченні Біблії? Що нового вам відкрилося після цього короткого дослідження?

Питання 14. Який імператор, на вашу думку, допоміг християнству найбільше, а який — найменше?

Питання 15. Хто дійсно керував у Палестині в часи Нового Заповіту?

Питання 16. Що таке Синедріон?

Вправа 2

Подивіться, як єврейське керівництво маніпулювало Пилатом. Розгорніть Біблію там, де описано суд над Ісусом перед Пилатом, та зверніть увагу на те, що провідники єврейського народу робили для того, щоб досягти свого. Запишіть у зошит свої спостереження.

III. Географія Нового Заповіту

Географія Нового Заповіту — це фактично географія Римської імперії. У часи Ісуса були й інші розвинені цивілізації, наприклад, у Китаї та Індії, але Новий Заповіт не перетинається з ними, тому його географія на схід поширюється не так далеко. До Римської імперії входили всі землі Середземномор'я, включаючи Єгипет, Палестину, Сирію, Галатію, Македонію, Італію, Францію, Іспанію та деякі південні регіони Африки. З цих дев'яти земель вісім згадується в Новому Заповіті, не називається лише Франція.

[illegible]

IV. Мова Нового Заповіту

На землях Палестини в часи Христа в ужитку було кілька мов. Імовірно, що арамейська була найуживанішою серед євреїв. У період між Заповідями ця мова практично витіснила давньоєврейську й стала мовою спілкування. Очевидно, що латина вживалася теж, оскільки римляни були при владі. Проте ще довго по тому, як Рим захопив Грецію, грецька культура зберігала величезний вплив. Тому оригінальною мовою Нового Заповіту є звичайна народна грецька мова, що була широко вживана в часи Ісуса. Зазвичай вважається, що Ісус та Його учні говорили грецькою, коли зверталися до іноземців. Важливо розуміти, що Новий Заповіт був написаний не класичною грецькою мовою, а мовою, якою спілкувалися люди. Деякі Євангелії або їхні частини спочатку, можливо, були написані арамейською, але дуже скоро були перекладені грецькою для ширшого використання з огляду на ріст Церкви. Грецька мова в Новому Заповіті містить деякі словосполучення та усталені вирази давньоєврейською, оскільки його авторами були переважно євреї. Автори оригіналів книг Нового Заповіту писали їх на папірусних сувоях, жоден з яких не зберігся донині.

Питання 17. Які три мови були найпоширенішими в Палестині за часів Ісуса?

Питання 18. Якою мовою був написаний Новий Заповіт?

Підсумок

Сподіваємося, що тепер, коли ви отримали основу для подальших досліджень, вивчення приносить вам задоволення, а служіння покращиться завдяки глибшому розумінню.

Пам'ятайте, що вивчення інформації про те, на якому тлі написана Біблія, є дуже важливим, але воно не замінить вивчення самої Біблії. У кожній сказаній проповіді, в кожному проведеному уроці важливіше донести до людей біблійну правду, а не намагатися вразити аудиторію знаннями про культурний контекст розглянутого уривка. Однак такі знання можуть розширити ваше розуміння та допомогти вам точніше доносити людям біблійну правду.

Найважливішою для нас наукою, яку ми можемо взяти з вивчення відомостей про культурне й історичне тло, є те, що Бог керує всім, навіть історією. Він влаштував так, що в час народження Ісуса проводився перепис населення, через що Ісус народився у Віфлеємі. Він подбав про дороги, якими подорожував Павло та інші благовісники, щоб поширювати добру звістку. Для її поширення Він використав навіть і гоніння, щоб до кінця першого століття Євангелія досягла всіх кінців Римської імперії!

Як, на вашу думку, Бог діє в історії зараз? Як це відбувається там, де ви проживаєте? А у вашому особистому житті?

Відповіді на питання

1. Чотириста років від останньої історії Старого Заповіту до початку Нового Заповіту.
2. Під владою греків.
3. Причиною повстання стало осквернення храму Антіохом Епіфаном, який хотів силоміць прищепити євреям грецьку культуру. Маккавеї були сім'єю, яка очолила опір та спромоглася вибороти свободу для Палестини майже на 100 років.
4. Римляни.
5. Народження Ісуса Христа в період правління Ірода Великого.
6. 1 р. н. е.
7. 5 р. до н. е.
8. Ми можемо визначити історичні дати подій в Біблії, порівнюючи їх з іншими подіями зі світової історії.
9.
 - 1) Наголос на законі й порядку, завдяки яким був мир.
 - 2) Римська система доріг, завдяки якій була можливість подорожувати легше та безпечніше.
 - 3) Занепад моралі та релігії, через який виникало прагнення до чогось кращого.
10. 13.
11. Август і Тиберій.
12. Август — 44 роки, почав правити до початку першого століття.
13. У таблиці не наведено точні дати. Гальба, Отон та Вітеллій правили не довше року кожен.
14. Ваша відповідь.
15. Первосвященик і Синедріон.
16. В уроці 3 (частина 2) подано таке визначення: «Синедріон — вищий релігійний та цивільний судовий орган євреїв».
17. Арамейська, латинська, грецька.
18. Грецькою, але слід пам'ятати, що у написанні була вжита не офіційна мова, а мова повсякденного спілкування звичайних людей.

Відповіді до вправ

1. Ці знання дозволяють нам краще побачити культурне середовище часів Нового Заповіту та пояснити те, що автори та перші читачі книг Нового Заповіту розуміли без додаткових уточнень. Наприклад, знаючи, що Рим був у стані морального занепаду, нам легше зрозуміти, чому громада у Коринті переживала ті труднощі, про які ми читаємо. Крім того, стає зрозумілим, що постійні інтриги навколо імператорів були ознакою загального морального занепаду населення.

Ваша відповідь.

2. У Матвія 27:24 видно, що єврейські провідники намагалися влаштувати заколот, а в Івана 19:12 вони звинуватили Пилата в нелояльності до кесаря.

Ісус — Бог і Цар

10

ПЛАН УРОКУ

- I. Огляд Євангелій
- II. Чи був Ісус Богом?
 - A. Істинність Нового Заповіту
 - Б. Месіанські пророцтва
- III. Загальний план життя Христа
- IV. Цар і Його Царство
 - A. Визначення
 - Б. Час
 - В. Громадяни
 - Г. Праведність
 - Д. Вимога
 - Е. Місія

Підсумок

ЦІЛІ УРОКУ

До кінця цього уроку ви повинні:

- 1. Мати тверді переконання щодо божественності Ісуса Христа.
- 2. Знати месіанські пророцтва та вміти цитувати хоча б два з них.
- 3. Прослідкувати хронологію життя Христа в усіх чотирьох Євангеліях.
- 4. Розуміти важливість віри у те, що Біблія є богонатхненним та авторитетним Божим Словом.
- 5. По-новому розуміти та цінувати Боже Царство.
- 6. Знати визначення Божого Царства та вміти описати його так, як воно змальоване в Євангеліях.
- 7. Засвідчити хоча б одній людині.

Завдання до уроку

1. Прочитайте урок, виконуючи завдання у тій послідовності, в якій вони подаються.
2. Виконайте два практичних завдання: проведіть обговорення та проповідуйте Євангелію, а також навчальний проект (Боже Царство).
3. Прочитайте додаток 1 з книги *«Погляд на Новий Заповіт»*.
4. Зверніть увагу, що є також інші цікаві додатки. Вони знадобляться вам у майбутньому. Можливо ви не зможете повністю опрацювати їх протягом уроку, але ви знайдете там багато цікавих думок.
Додаток 2 — «Божественність Ісуса Христа»
Додаток 3 — «Виповнення пророцтв про Ісуса Христа»
Додаток 4 — «Узгоджені Євангелії»
Додаток 5 — «Молитви Христа»

Пояснення слів

Канон — збірка книг, які вважаються Святим Письмом; книги Біблії, що були визнані всіма християнськими церквами за автентичні та богонатхненні.

Безпомильний — той, що не містить неточностей; в християнстві це слово вживається на означення того, що 66 книг Біблії не мають помилок в оригіналі.

Синоптичний — той, що подає або приймає таку саму точку зору; це слово вживається на означення перших трьох Євангелій у Новому Заповіті.

Божественність — буття Богом.

Євангельський — той, що має стосунок до християнської церкви, яка вірить в особисте навернення та непомильність Біблії, особливо чотирьох Євангелій.

Месіанський — той, що має стосунок до Месії, який обіцяв визволення.

Теократія — безпосереднє правління самого Бога. Бог був невидимим правителем Ізраїля, Свою волю Він сповіщав Своїм слугам — ізраїльському народові — через пророків (див. 1 Самуїлова 6:8–9)

Істинність — логічно обґрунтована правдивість; ознака того, що має законну силу або дію. Якщо це слово вжито стосовно Біблії, то це вказівка на те, що вона є тим, чим претендує бути — богонатхненим, авторитетним Словом Божим.

У цьому уроці ми б хотіли зібрати деякі частини з усього того, що розглядалося в перших восьми уроках. Ми дослідили красу кожної з Євангелій та погляд на життя Христа у кожній з них. Зараз ми хочемо уважніше зосередитися на божественності Христа, на деяких пророцтвах про Нього та на Його Царстві. Під час детальнішого розгляду цих питань вам стануть у пригоді результати ваших попередніх досліджень.

I. Огляд Євангелій

Відведіть зараз час для того, щоб прочитати додаток 1 *«Погляд на Новий Заповіт»*, а потім дайте відповідь на наступні питання.

Питання 1. Який погляд на Новий Заповіт формується після прочитання уривків з *«Погляду на Новий Заповіт»* протягом проходження цього курсу?

Питання 2. Як зображено Ісуса в кожній Євангелії?

Матвія — _____

Марка — _____

Луки — _____

Івана — _____

Питання 3. Чому кожна з Євангелій важлива для нашого розуміння Ісуса?

Питання 4. Кожна Євангелія написана для окремої групи людей. Нижче запишіть назву Євангелії та групу людей, якій автор її адресує, а також сучасні групи людей, які, на вашу думку, найбільше відповідають початковій аудиторії.

II. Чи був Ісус Богом?

Чи був Ісус Богом? Чи був Ісус Богом? Чи був Ісус Богом? Це питання, яке в певний момент постає в житті кожного християнина. Інколи людина стикається з цим питанням перед наверненням у віру. Багато християн, особливо тих, які виросли в церкві, з цією проблемою не стикаються. Але у наш час, як і в минулому, є чимало культів, які хочуть заперечити божественність Ісуса. Їхні послідовники приходять до християн і кажуть, що Ісус був лише людиною, і більшість із нас не знає, як їм на це відповідати. Ми часто самі не знаємо, у що віримо, а про розуміння того, як спростувати такі аргументи, годі й говорити.

Упродовж усього курсу «Огляд Нового Заповіту» ми знову й знову відкривали для себе, як у Новому Заповіті показується і доводиться божественність Христа. Але перш ніж рухатися далі, нам необхідно виробити чітке розуміння того, що саме ми як християни сповідуємо. Для цього далі подано кілька місць з Писання та кілька аргументів стосовно божественності Христа. Сподіваємося, цей матеріал буде корисним для посилення та утвердження вашої віри в Ісуса Христа, Сина Божого, та для підготовки до питань, які вам можуть поставити.

Причини, через які євангельські християни вірять, що Ісус є Бог:

- у Біблії сказано, що Ісус — це Бог, і євангельські християни вірять, що Біблія є богонатхненним Божим Словом; і тому вона є Божим особистим свідченням на користь божественності Ісуса;
- Ісус своїм життям та смертю здійснив понад 300 пророцтв зі Старого Заповіту;
- сам Ісус називав Себе Богом. В Івана 8:58 Ісус називає Себе «Я є» — тим самим ім'ям, яким Бог відкрився Мойсею у Книзі Вихід 3:14. Євреї чітко розуміли, на що посягнув Ісус, бо в наступному вірші вони взяли каміння, щоб Його каменувати;

- решта Нового Заповіту (те, що йде після Євангелій) ґрунтується на визнаному факті, що Ісус є Бог.

Вправа 1

Ваші переконання. Ви ретельно вивчали Євангелії. Чи вірите ви, що Ісус — це дійсно Сам Бог? Напишіть хоча б 3 причини, чому ви в це вірите.

Якщо ви хочете глибше дізнатися про божественність Христа, прочитайте додаток 2.

А. Істинність Нового Заповіту

Якщо ми приймаємо правдивість більшості наведених доказів, то також маємо прийняти й той факт, що Біблія є непомильне Боже Слово. Те, що Біблія є авторитетним Божим Словом, можна побачити через внутрішню істинність Біблії. У Старому Заповіті раз за разом трапляються пророцтва, які потім здійснилися так само в Старому Заповіті, але цих пророцтв небагато порівняно зі старозаповітними пророцтвами про Месію, які потім здійснилися в Новому Заповіті. Частина цих пророцтв наведена у додатку 3. Ми будемо розглядати їх у наступному розділі.

Ви почали вивчення Нового Заповіту, а у ньому є докази істинності інших місць Писання (ПРИМІТКА: євреї, включаючи Ісуса та Його апостолів, віддавна вважали старозаповітні Писання богонатхненним Божим Словом). Як зауважує Мерілл Тенні:

Писання Нового Заповіту самі засвідчують авторитетність звістки, яку вони несуть. Старий Заповіт вільно цитувався як Боже Слово, богонатхненне і корисне у питаннях віри та життя (2 Тимофія 3:15–17; 2 Петра 1:20–21; Євреїв 8:8; Дії 28:25). Паралельно з цим зверталися і до «Слова Господнього», тобто до вчення Ісуса (1 Коринтян 9:9, 13–14; 1 Солунян 4:15; 1 Коринтян 7:10, 25). Ці дві усталені збірки текстів мали божественний авторитет для вчення ранньої Церкви.

На додаток можна побачити звертання до божественного об'явлення, даного спеціально призначеним посланням і отриманого через них (йдеться про апостолів). Павло стверджував, що він «поставлений ні від людей, ані від чоловіка, але від Ісуса Христа й Бога Отця» (Галатів 1:1) і що не від людини він отримав чи довідався свою вістку, «але відкриттям Ісуса Христа» (вірш 12). Євангелія, яку він проповідував, приймалася його слухачами «не як слово людське, але як правдиво... Слово Боже, що й діє в вас, віруючих» (1 Солунян 2:13). Того, хто проповідував «іншу Євангелію» або не дотримувався апостольських настанов, чекало застереження, що така звістка не від Бога, і навіть певне прокляття (Галатів 1:6–9; 2 Солунян 3:14).

Невдовзі авторитет листів Павла був визнаний цілою Церквою. Коли з'явилося розуміння, що Павлові листи мають розглядатися на рівні з іншим Писанням (2 Петра 3:15–16), це стало кроком до ідеї «канону»⁶.

Це кілька внутрішніх доказів Нового Заповіту. Є й інші, зовнішні докази, наприклад, прийняття Церквою всіх книг у канон. Існувало багато рукописів, підписаних іменами апостолів, але тільки ці 27 були прийняті до канону всіма і скрізь, хоча деякі й не відразу. Таким чином, ніхто одноосібно не вирішував, що має містити Новий Заповіт або Біблія в цілому. Створення канону було процесом, який вимагав часу та молитов, але Святий Дух працював через людей таким чином, щоб вони обрали саме ті книги, які були натхненні Ним.

⁶ Tenney M. *New Testament Survey*. — Grand Rapids: W. B. Eerdmans Publishing Company with Intervarsity Press, 1985. — P. 404–405.

Б. Месіанські пророцтва

Як вже згадувалося вище, Старий Заповіт (написання якого, як ви пам'ятаєте, завершилося за чотириста років до початку Нового Заповіту) містить понад 300 пророцтв про Месію Ізраїля. Вони здійснилися через Ісуса Христа. А у Книзі Дій повідомляється про здійснення й інших пророцтв.

Важливо, щоб ви самі в процесі вивчення цього курсу вірили в непомильність та авторитет Біблії. Ці пророцтва допоможуть вам у цьому, сприявши виробленню іншого розуміння Ісуса-Месії, який здійснив їх. Пророцтв є значно більше, ніж подано в додатку 3, але ми включили лише ті, які згадуються найчастіше.

Вправа 2

Вивчіть деякі здійснені пророцтва про Ісуса. Зверніться зараз до додатка 3 та знайдіть у Біблії щонайменше десять із наведених пророцтв та вірші про їх здійснення. Відведіть час для того, щоб вивчити напам'ять два із цих пророцтв та вірші про їх здійснення в Новому Заповіті. Вам потрібно буде дослівно їх процитувати на наступному семінарі. Також будьте готові розповісти, які саме десять пророцтв із виконаннями ви переглянули.

Питання 5. Опишіть власними словами, чому Новий Заповіт визнано богонатхненним.

Питання 6. Що таке месіанські пророцтва?

Питання 7. У якій Євангелії наголошується на виконанні цих пророцтв?

Питання 8. Що доводять месіанські пророцтва?

III. Загальний план життя Христа

У додатку 4 ви знайдете сумарний огляд Євангелій. Тут подається хронологічний план тих подій життя Христа, які описані в Євангеліях. У ньому добре видно, які події описані в кількох Євангеліях, а які — лише в одній. Ви помітите, що одні й ті ж самі події описуються різними авторами, проте обсяг цих описів не завжди однаковий (див. наприклад, Проповідь на горі). Ця таблиця — чудовий інструмент для підготовки до проповідей або уроків з вивчення Євангелій.

Вправа 3

Відкрийте Євангелії по-новому. Зараз перегляньте додаток 4. Візьміть чотири кольорові олівці або маркери для поміток у додатку 4. Заглиблюючись у деталі, одним кольором позначайте ті події, які згадуються тільки в одній Євангелії; другим — ті, які згадуються у двох Євангеліях; третім кольором відзначайте те, про що згадується в трьох Євангеліях; а останнім — те, що є у всіх чотирьох. На це піде трохи часу, але так ви ознайомитеся зі змістом Євангелій і побачите, що є унікального у кожній із них і що є настільки важливим, що про це сказано в усіх Євангеліях. Будьте готові показати координатору результати своєї праці на наступному семінарі.

У додатку 5 ви знайдете цікаву інформацію, що допоможе вам у вивченні Ісусових молитов. Ми включили цей додаток для вашого особистого використання; його опрацювання не є обов'язковим у цьому курсі. Ви вже самостійно досліджували Ісусові чудеса та притчі; результати вашої праці стануть вам у пригоді, коли ви навчатимете інших.

Вправа 4

Об'єднайте свої дослідження Христових чудес. Після того як ви переглянете додаток про Ісусові молитви, складіть свою власну таблицю Христових чуд. Накресліть таблицю в зошиті або на великому аркуші паперу та заповніть її, а потім поверніться до своїх записів у таблицях про чудеса в уроках 1, 3, 5 і 7. Зведіть всю інформацію в одну таблицю.

Вправа 5

Об'єднайте свої дослідження притч Христа. Складіть таблицю притч Христа. Накресліть таблицю в зошиті або на великому аркуші паперу та заповніть її, використовуючи інформацію, яку ви відкрили для себе впродовж уроків 1, 3 і 5.

IV. Цар і Його Царство

Навчальний проект. Опишіть Царство Боже

Використовуючи матеріал, який ви зібрали для виконання навчальних проектів в уроках 1, 3 та 5, опишіть Боже Царство, склавши твір обсягом 500 слів. Запишіть цей твір у свій зошит. Поясніть, чи це Царство існує вже зараз, чи буде існувати лише в майбутньому, а також якими мають бути воно саме та його мешканці. Зауважте, хто є Царем і хто є громадянами. Постарайтеся описати все як найповніше. Ваш опис може бути більшим за обсягом, якщо ви бажаєте, але цей твір не повинен бути меншим за 500 слів.

Принесіть усе, що ви зробите, на наступний семінар, щоб поділитися зі своєю групою.

СТОП! Не рухайтесь далі, доки не закінчите попереднє завдання.

Ви вже мали кілька завдань на тему Божого Царства. Зараз ми хочемо зібрати цю інформацію до купи й побачити, чи вдасться нам однозначно визначити, чим є це Царство, та пов'язати це з тим, чого нас вчить Писання.

Ісус почав своє служіння словами: «Покайтеся, бо наблизилося Царство Небесне!» (Матвія 4:17). Він сказав учням молитися про те, щоб прийшло Боже Царство. Він говорив про Царство; істини про Царство вияснював у притчах. І в кінці Свого служіння Він пообіцяв, що прийде знову та принесе це Царство. У вас вже має бути довгий перелік усього, що Ісус казав про це Боже Царство, а також чимало думок про те, що означають ці слова. Зараз ми відведемо час на те, щоб закріпити деякі думки та допомогти вам чіткіше зрозуміти ідею Царства.

Царства без царя не буває. Очевидно також, що коли Царство називається Божим, то Царем має бути Бог. Ісус був Богом у людській тілі, і після трьох років Його служіння тут на землі люди були більш ніж готові проголосити Його своїм царем. Та вони могли мислити лише категоріями земного царства. Їм потрібен був той, хто звільнив би їх від римлян, хто міг би їх нагодувати, зцілити від хвороб і знову зробити Ізраїль сильною державою. Ісус говорив не про таке царство, і навіть Його учні не розуміли цього, аж поки Він не воскрес з могили. Вони зовсім по-іншому сприйняли б Його смерть, якби зрозуміли, про яке Царство йшлося.

А. Визначення

Продовжуючи обговорювати питання Божого Царства, ми звернемося до книги «Євангелія Царства» Джорджа Ледда, яка дасть нам основу для кращого розуміння. Він здійснив чудове дослідження, яке прояснить чимало незрозумілих моментів.

Почнімо з самого визначення Божого Царства. Що означають ці слова?

Боже Царство є відголосом того розуміння теократії, яке було започатковане у Старому Заповіті, хоча Ісус видозмінив та розширив його у Своєму вченні. У першу чергу це поняття вживається на означення Божих володінь — і духовних, і матеріальних, — які мали стати основою царства Ізраїля, але так і не стали. І Іван Христитель, і Ісус стверджували, що це царство вже «наблизилося» (Матвія 3:2; 4:17). Щодо його природи було багато суперечок. Чи є це Царство тим самим, що й Церква? Чи, можливо, таким словосполученням називається панування Євангелії над людською духовною природою? Чи є воно зовнішнім соціальним укладом, який поступово впроваджуватиметься у міру того, як встановлені Ісусом етичні норми все глибше й глибше пронизуватимуть сучасну цивілізацію? Чи це певний період правління, який ще має настати в майбутньому в момент особистого повернення Христа? Чи, можливо, це настання нової ери, яка поступово і непомітно замінить теперішній порядок або прийде разом з катаклізмами й судом у кінці часів?

Жодна проста відповідь не буде достатньою для розкриття змісту терміну «Царство». Як показав Джордж Ледд, фундаментальним значенням цієї біблійної концепції є правління та влада, що може стосуватися декількох сфер. Цей термін охоплює і безмежну владу Бога над всесвітом, і Його контроль над життям кожної конкретної людини, і Його майбутнє панування над світом, яке буде встановлене з приходом Христа (Ladd G. E. The Gospel of the Kingdom. — Eerdmans, 1959. — P. 19–23).

У Євангеліях чітко сказано про те, що Царство Боже було оголошене як неминуче ще Іваном Христителем і що початок йому було покладено особисто Царем — Ісусом Христом, який оголосив його принципи, але й зауважував, що остаточно воно буде виявлене в майбутньому. По суті, Царство прийшло в Його особі; проте остаточно воно реалізується лише тоді, коли повернеться Христос⁷.

Питання 9. На думку Ледда, яке основне значення має поняття «Царство» у Біблії?

⁷ Tenney M. *The Glorious Destiny of the Believer* (нарис, опублікований у серії «Fundamentals of the Faith» у виданні Christianity Today. — 1014 Washington Building, Washington, D. C., 2005). — P. 15.

Питання 10. Відповідно до цитати з книги Тенні, чого може стосуватися таке визначення?

Питання 11. Звідки походить концепція Божого Царства?

Питання 12. Що таке теократія?

Питання 13. Коли прийшло Боже Царство?

Питання 14. Чи прийшло це Царство у всій своїй повноті?

Одна притча, яка стає зрозумілішою, якщо замість слова «царство» вживати слово «правління», міститься в Луки 19. Це історія про чоловіка славного роду, який вирушив у далеку країну, *«щоб царство прийняти»*. Луки 19:11: *«Коли ж вони слухали це, розповів Він їм ще одну притчу, бо Він був недалеко від Єрусалиму, вони ж думали, що об'явиться Боже Царство тепер»*. У деяких перекладах в наступному вірші сказано, що чоловік славного роду вирушив у далеку країну взяти царство. У перекладі І. Огієнка точніше передано зміст — чоловік вирушив у далекий край, щоб його поставили царем, тобто для отримання влади або правління. Він не пішов забрати собі царство або територію. Право керувати йому потрібно було там, де він мешкав завжди.⁸

Вправа 6

Уточнення концепцій. Знову перегляньте навчальні проекти на тему загадок про Царство Боже, які ви завершили в уроках 1, 3 і 5. Перегляньте вірші з вашого переліку і зверніть увагу на те, чи міняється їхня суть, якщо підставити замість слова «царство» слово «правління». Запишіть, що ви думаєте з цього приводу.

Після такого уточнення нам слід усвідомити, що «правління без території, на якій воно має здійснюватися, не має сенсу».⁹ Той факт, що «правління» — це первинне значення, не означає, що слово «царство» не може вживатися на означення території або сфери, на які це правління розповсюджується. Цією сферою є Царство, де діє Божа влада.

Б. Час

Під час розгляду тих місць у Писанні, де йдеться про Царство Боже, зі всією очевидністю постає питання про те, коли прийде це Царство? У молитві «Отче наш» ми молимося про його прихід, і водночас Ісус говорить про те, щоби входити в нього вже зараз.

⁸ George Eldon Ladd. *The Gospel of the Kingdom*. — Grand Rapids: W. B. Eerdmans Publishing Company, 1959. — P. 20–21.

⁹ Там само. — P. 22.

Як ми бачимо, основа для розуміння того, чим є Царство Боже, — це Боже повновладне правління; але Боже правління виявляється у різних етапах упродовж історії відкуплення. Тому люди можуть увійти в сферу Божого правління на різних етапах і відчувати благословення Його правління у різній мірі. Боже Царство — це сфера «віку наступного», який ще називають небом; там ми зрозуміємо благословення Його Царства (правління) у досконалій повноті. Але вже зараз Царство є тут. Є сфера духовного благословення, в яку можна увійти вже сьогодні й у якій можна користуватися, хай навіть не повною мірою, реальними благами Божого Царства (правління).¹⁰

Ми вже дізналися, що Ісус Своїм приходом наблизив Боже Царство. І ми можемо відчувати це життя Царства вже зараз там, де ми є. Коли Ісус прийде вдруге, настане ще один прояв Божого Царства. Цього разу Царство прийде в силі та славі. У Біблії йдеться про два віки — цей вік та вік наступний. «У Новому Заповіті наступний вік показано як повну протилежність цьому віку. Цей вік є злим, але Боже Царство належить до наступного віку».¹¹ Отже, «наступний вік» — це майбутнє. Він буде проявом Божого Царства у всій повноті; його ще називають небом. Ці поняття не є цілком синонімічними, але вони дуже близькі за значенням, і деколи одне з них вживається замість іншого. Коли ми говоримо про Царство Боже у наступному віці, ми сподіваємося на бездоганне Боже правління над усім створінням, а не лише над Його народом. Коли ж йдеться про Боже Царство в цьому віці, тоді ми розглядаємо Боже правління над групою людей, християн; іноді це Царство називається християнським світом.

Ми знаємо, що зі смертю та воскресінням Христа сатана програв битву. Він — переможений ворог. Але тут на землі він досі діє і намагається зашкодити Божому Царству всім, чим може. Він є правителем у цьому віці. У майбутньому віці він буде переможений остаточно. Яке славне майбутнє чекає на нас!

Питання 15. Чи перебуваємо ми зараз в Божому Царстві?

Питання 16. Що означає словосполучення «майбутній вік»?

В. Громадяни

З кого складається Царство Боже? Це Ізраїль? Чи це Церква? Ми знаємо, що Бог вибрав Ізраїль за Свій народ, але цей народ не здійснив свого призначення — слідувати за Ним та бути Його представником. Ісус прийшов безпосередньо до євреїв і запропонував їм Царство, навіть відмовляючи тим, що прийшли «ззовні», але цей народ відкинув Царя, а разом із Ним і Царство. Вони не могли поглянути вище земного, щоб побачити, що перед ними щось величніше — Царство, яке Христос прийшов їм дати. З цілого народу лиш деякі євреї розгледіли та прийняли свого Царя — саме з них утворилося ядро Церкви. Спочатку навіть Ісусовим учням було важко зрозуміти, що метою Його приходу було не відновлення ізраїльської державності.

Кожен, хто прийняв рішення увійти до Царства Божого, перебуває в Церкві Ісуса Христа. Він володарює над нашими серцями як наш Цар, і ми коримося закону Його Царства. Чи означає це, що Боже Царство і Церква є одним і тим самим?

¹⁰ Там само. — Р. 22–23.

¹¹ Там само. — Р. 31.

Перед нами постає питання про те, як пов'язані Царство Боже і Церква? Ісус пообіцяв дати Петрові — представнику апостолів і Церкви — ключі від Небесного Царства. Раніше ми з'ясували, що Боже Царство — це, по-перше, Боже відкуплення і Його правління серед людей; і, по-друге, це і є сфера, в якій людина переживає благословення від Його влади. У цьому вірші Царство Небесне показане як кінцеве царство, в якому всі користуватимуться благословеннями Божого правління; як царство майбутнього віку, коли будуть скасовані всяка влада і сила. Це те, що більшість уявляє як небо. Ключі від майбутнього Царства Небесного, тобто повноваження відчиняти або зачиняти двері до благословень майбутнього віку, доручені апостолам Церкви, яку встановить Господь. Царство Боже діє у світі вже не через Ізраїль, а через Церкву.¹²

Церква не є синонімом Царства Божого, бо ми говоримо про Боже правління. Але громадяни Божого Царства і члени Божої Церкви — це одні й ті ж самі люди. Завдання Церкви — проголошувати прихід Божого Царства та розповідати людям, як вони можуть у нього ввійти.

Г. Праведність

Якщо ми хочемо знати, яким є Боже Царство, то можемо поглянути на те, як Ісус говорить про праведність Божого Царства у своїй Проповіді на горі. Життя громадян Божого Царства завжди буде важким, бо ми живемо у володіннях сатани, але Христос поклав перед нами закони цього Царства.

Праведність, яка необхідна для входу у майбутню сферу Божого Царства, — це праведність, спричинена Божою владою в нашому житті. Те, що Царство Боже від нас вимагає, воно саме нам і дає, інакше ми б не змогли його досягнути. Праведність, яку вимагає Бог, є праведністю Божого Царства, яку Бог нам дарує, коли приходить керувати нашим життям.¹³

Кемпбелл Морган, видатний британський проповідник першої половини 20 століття, назвав Проповідь на горі «повним маніфестом» Божого Царства.

Вправа 7

Назвіть кілька законів Божого Царства. Ще раз прочитайте Проповідь на горі в Матвія 5–7 і перегляньте план, який ви склали у вправі 6 в уроці 3. Напишіть власну версію «Законів Божого Царства». Пам'ятайте, що фарисеї мали «праведність», яку Ісус зневажав. Оберіть один «закон», над виконанням якого ви будете постійно працювати впродовж цього тижня, прагнучи до праведності Божого Царства.

Практичне завдання. Проведіть обговорення під час зустрічі з вивчення Біблії

Підготуйте заняття з вивчення Біблії на основі Матвія 23 та проведіть обговорення. У цьому уривку Ісус засуджує фарисеїв і книжників; Він викриває їхні численні гріхи. На основі науки про те, якими **не повинні** бути громадяни Царства, складіть урок про те, якими ми **маємо** бути.

¹² Там само. — Р. 112–113.

¹³ Там само. — Р. 79.

Д. Вимога

Отже, як нам увійти в це Царство? Деякі думки можна взяти з поданих нижче витягів з книги Ледда «Євангелія Царства».¹⁴

Це Царство висуває одну фундаментальну вимогу — вимогу прийняти рішення. У Христі ми стикаємося з цим Царством вже зараз. Життя майбутнього віку вже нині стоїть перед нами. Той, хто завтра буде Суддею всього людства, вже ввійшов у історію. Він ставить нас перед однією вимогою — рішення. Бультманн правий, коли каже, що Ісус проголосив близькість Бога Вимогливого. Ісус проголосив: «Покайтесь, бо наблизилось Царство Небесне». Основне значення слова «покаяння» — це розворот, повна зміна життєвого курсу, зміна напрямку дій, навернення до Божого Царства та прийняття його.

Основна вимога Царства — це відгук людської волі. Люди мають його прийняти. Вони мусять підкоритися йому. Боже Царство не просить нас знайти в собі ту праведність, яку воно від нас вимагає; Бог дасть нам праведність Свого Царства. Боже Царство не просить створити таке життя, яке у ньому потрібне; Боже Царство дасть нам це життя. Боже Царство не встановлює стандарти, кажучи: «Коли ти досягнеш цих стандартів праведності, тоді зможеш увійти в Царство». Боже Царство вимагає одного: Покайтесь! Наверніться! Прийміть рішення! Прийміть Царство; бо як отримаєте його, то отримаєте життя, отримаєте благословення, отримаєте долю, яка приготована для тих, хто його приймає.

Поза тим, Царство вимагає рішучості. Деякі рішення приймаються легко, вони не вимагають значних зусиль; але рішення на користь Божого Царства часто є непростим, воно вимагає великої сили волі. Ісус сказав: «Від днів же Івана Христітеля й досі Царство Небесне здобувається силою, і ті, хто вживає зусилля, хапають його» (Матвія 11:12). Цей вислів інтерпретують по-різному, але ми тримаємося розуміння Луки: «Закон і Пророки були до Івана; відтоді Царство Боже благовіститися, і кожен силкується втиснутись в нього» (Луки 16:16). Царство вимагає радикального відгуку, на його описання вжито слова «зусилля», «силкуватися», «сила».

Ми бачимо ці зусилля, виявлені різноманітними способами, але деколи нам не хочеться приймати їх як частину християнського життя. Ісус сказав, що Він «не мир принести прийшов, а меча». Він сказав: «Коли праве око твоє спокушає тебе, його вибери, і кинь від себе». Він сказав: «Коли хто приходить до Мене, і не зненавидить свого батька та матері, і дружини... той не може бути учнем Моїм». Дуже сильні — навіть жорстокі — слова. Що б не стояло між вами та Божим Царством, воно має бути усунуте будь-якою ціною. По-логічному не вийде. Для компромісів немає місця. Або повна віддача, або взагалі нічого.

Е. Місія

Ми знаємо, що Боже Царство існує за нинішнього злого віку, хоча воно ще не прийшло в усій повноті та славі. Царство Боже стоїть проти царства сатани та всього того, що може вчинити його зло.

Тому ми зараз можемо відчувати його силу; ми можемо пізнати життя у ньому; ми можемо стати причасниками його благословень. Якщо ми ввійшли у благословення Божого Царства та почали ними користуватися, то наше останнє питання буде таким: «Що нам робити завдяки цим благословенням? Чи маємо ми пасивно отримувати користь від життя у Царстві, очікуючи на завершення всього,

¹⁴ Там само. — Р. 96, 97, 99.

що настане з приходом Господа? Так, ми маємо чекати, але не пасивно. Напевно, найважливішим віршем у Божому Слові, зверненим сьогодні до Божого люду, буде текст, обраний для цього дослідження: Матвія 24:14.¹⁵

Слово Боже дійсно вчить, що зло посилиться при кінці віку, бо богом цього віку досі залишається сатана. Але ми маємо робити особливий наголос на тому, що Бог не покинув цей вік на поталу лукавому. Боже Царство дійсно ввійшло в цей злий вік; сатана переможений. У Христі Царство Боже створило Церкву і діє у світі через Церкву, щоб виконати Божий задум щодо поширення Його Царства у світі. Ми опинилися посеред великої битви — протистояння Євангелії. «І проповідана буде ця Євангелія Царства по цілому світові, на свідоцтво народам усім. І тоді прийде кінець!»¹⁶

Зараз зверніться до Великого доручення в Матвія 28:19–20.

Питання 17. Що спільного між цими двома віршами: Матвія 24:14 і 28:19?

У Матвія 24 Ісус говорив до Своїх учнів про кінець часів і про все, що мало статися. У Матвія 28 воскреслий з мертвих Ісус доручає Своїм апостолам іти та здійснити призначене — тобто євангелізацію всього світу аж до самого кінця.

Що ж це за добра звістка про Царство, яку слід проповідувати? Перемога Христа над гріхом, сатаною і смертю! Хіба є краща звістка? Воскресіння Христа є основним у євангелізації, оскільки воно є доказом того, що Він переможець і що нам не потрібно боятися смерті — остаточного знищення. Сатана не має влади над нами. Він — ворог, але ми боремося, маючи розуміння та силу, бо ми на стороні переможця.

*Ця Євангелія Царства, ця Добра звістка про Христову перемогу над Божими ворогами має проповідуватися по цілому світу на свідоцтво всім народам. Це наша місія. У всьому Божому Слові цей вірш є одним із найважливіших для правильного розуміння того, який сенс має історія людства та в чому полягає її призначення.*¹⁷

Увесь світ у розпачі, бо ми стоїмо на порозі загибелі. Терористи безумно руйнують та атакують. Страх скрізь. Люди живуть без мети, без надії, вони намагаються заглушити свій страх нестримною діяльністю, алкоголем, наркотиками. У цьому злому віці Ісус поставив перед нами, Своїми послідовниками, завдання нести Євангелію Царства: проповідувати, навчати, проголошувати, розповідати про те, що Царство Боже наблизилось. Ізраїль не впорався з цим завданням, тепер це завдання Церкви — нести новину про відкуплення. Це божественне призначення історії, і Бог довірив його виконання нам.

Леда стверджує, що Велике доручення не слід применшувати, його не можна нехтувати:

Хай цей вірш палає в наших серцях. Бог не сказав цього про жодну іншу групу людей. Ця Добра звістка Царства Божого, якщо хочете знати, має проповідуватися Церквою по цілому світу на свідоцтво всім народам. Це Божа програма. Це означає, що для остаточного сенсу сучасної цивілізації та тієї долі, до якої йде людська історія, ми з вами важливіші за Організацію Об'єднаних Націй. Те, що Церква робить з Євангелією, має більше значення, ніж рішення Кремля. З точки зору вічності місія Церкви є важливішою, ніж марш армій чи дії держав світу, тому що через виконання цієї місії здійснюється божественне призначення людської історії. Наша місія дійсно є такою масштабною!

¹⁵ Там само. — Р. 123.

¹⁶ Там само. — Р. 125.

¹⁷ Там само. — Р. 130.

Покінчімо з комплексом меншовартості. Відкиньмо назавжди цей жаль до себе та плач над своєю нікчемністю. Розпізнаймо в собі те, якими нас бачить Бог, і берімося до виконання тієї програми, до якої Бог нас поставив. Ця Добра звістка Царства має проповідуватись по цілому світові на свідоцтво народам усім, і тоді прийде кінець. Я радий — навіть гордий — бути частиною Церкви Христа, тому серед усіх людських інституцій саме нам доручена найсуттєвіша та найцінніша місія. Ця належність надає моєму життю ваги у вічності, тому що я учасник Божого плану щодо віків. Сенс історії та доля, до якої вона прямує, — в моїх руках.¹⁸

До повернення Христа ми маємо мету в житті. Хіба може бути якась більша мета, ніж нести світу радість та надію? Два останні століття стали свідками надзвичайного поширення Євангелії. Тільки Бог знає, коли буде виконане завдання донесення Його Євангелії до народів. Але зараз ми наблизилися до цілі, як ніколи. Що робитимете ви? Чи не доведеться Христу затримати свій прихід через те, що ви змарнували своє життя, живучи без бачення вічності? Не приведи Господи!

Практичне завдання. Проповідуйте Євангелію

Коли востаннє ви комусь розповідали добру звістку Божого Царства? Чи відчуваєте ви невідкладність цієї справи? Чи спілкуєтеся з людьми, які не розуміють Божого Царства і всіх його обітниць? З ким саме? Сядьте і складіть перелік людей — сусідів, друзів, родичів, співробітників. Поспілкуйтеся з кимось цього тижня.

Ви є наочним доказом Божої влади, Божого Царства на цій землі. Люди бачать Царство в тому, як ви живете. Щодня ви можете випробовувати своє серце та запитувати себе, чи помітна у вашому житті Божа влада. Як праведність Царства сяє у вашому житті? Чи є ви таким громадянином Божого Царства, який кориться його законам, як їх проповідував Христос?

Підсумок

У цьому уроці було подано чимало різних ідей та розглянуто кілька різних тем, пов'язаних поміж собою. Ми заклали основу для подальшого вивчення Нового Заповіту. Ми знаємо, що Ісус — Бог, і ми також знаємо, що Біблія — це надійне джерело. Крім того, ми побачили хронологічну послідовність життя Христа на основі матеріалів з усіх Євангелій. Поглиблюючи знання про Царя, ми отримали можливість ще більше дізнатися про Його Царство — Царство Боже та про наше місце в ньому. Ми дізналися про велике бажання Царя щодо нашого життя та дали свою ствердну або заперечну відповідь на ті вимоги, які це Царство висуває. Це дослідження відкрило нам таке бачення, якого ми не мали під час наших попередніх досліджень Євангелій. Зараз ми готові перейти до вивчення наступної частини історії Ісуса та Його Царства, яка викладена у Книзі Дій.

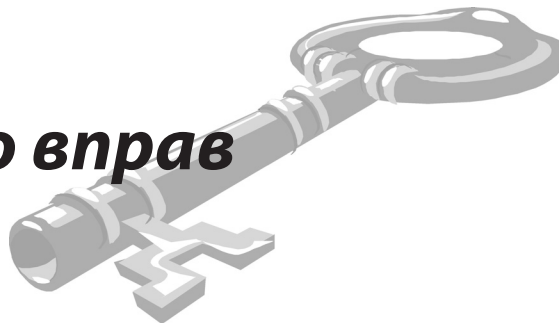
¹⁸ Там само. — Р. 134–135.

Відповіді на питання

1. Погляд з вершини; короткий огляд.
2. Матвія — як Царя.
Марка — як Слугу.
Луки — як Сина Людського.
Івана — як Сина Божого.
3. Кожна Євангелія подає свій погляд на Ісуса. Ми можемо скласти повне уявлення про Ісуса лише тоді, коли матимемо всі ці погляди.
4. Матвія — до євреїв — ваша відповідь.
Марка — до римлян — ваша відповідь.
Луки — до греків — ваша відповідь.
Івана — до всіх людей — ваша відповідь.
5. Ваша відповідь.
6. Це пророцтва про Месію Ізраїля, який мав прийти. Більшість із цих пророцтв вже здійснилися в Ісусі у Його першому приході, але деякі мають здійснитися при другому приході.
7. Матвія.
8. Що Ісус — Месія, що Він Бог, що Біблія правдива та надійна.
9. Правління чи влада.
10. Цей термін може стосуватися і безмежної влади Бога над всесвітом, і Його контролю над життям кожної конкретної людини, і Його майбутнього панування над світом, яке буде встановлене з приходом Христа.
11. З ідеї старозаповітної теократії.
12. Пряме Боже керування.
13. Воно прийшло разом з Ісусом Христом.
14. У повноті воно прийде в майбутньому, коли повернеться Ісус.
15. Так, тільки не в усій повноті.
16. «Майбутній вік» — сфера Божого Царства в майбутньому, коли ми матимемо всі благословення Царства, у всій повноті.
17. В обох віршах наголошується проповідь та навчання у всьому світі.

Відповіді до вправ

- 1.** Ваша відповідь.
- 2.** Ваша відповідь.
- 3.** Ваша відповідь.
- 4.** Ваша відповідь.
- 5.** Ваша відповідь.
- 6.** Ваша відповідь.
- 7.** Ваша відповідь. Суть у тому, що Бог зацікавлений у ставленні серця. Праведність Його Царства ми знаходимо саме тут, а не у зовнішньому дотриманні «закону».

Погляд на Новий Заповіт

ДОДАТОК

1

Вступ і перший розділ з книги Генрієтти Мірс «Погляд на Новий Заповіт»¹⁹

Христос — живе Слово

Новий Заповіт — це розповідь про *Людину*. Сам Бог став людиною, щоб ми могли знати, як нам мислити, коли ми думатимемо про Бога (Івана 1:14; 14:9). Його поява на Землі є центральною подією всієї історії. У Старому Заповіті для неї готується «сцена», а у Новому вона описується.

Христос-людина **прожив** найдосконаліше людське життя. Він був добрим, ласкавим, ніжним, терпеливим і співчутливим. Він любив людей. Він чинив дивовижні чудеса, щоб нагодувати голодних. Натовпи втомлених, змучених, зболених, пригнічених внутрішніми стражданнями людей приходили до Нього, і Він давав їм спокій (Матвія 11:28–30). Сказано, що якщо взятися писати про всі вчинені Ним добрі справи, то й сам світ не вмістив би написаних книг (Івана 21:25).

Далі Він **помер**, щоб забрати гріх світу та стати Спасителем людства.

А далі Він **воскрес** із мертвих. Сьогодні Він **живий**. Він не просто історичний персонаж; Він — жива Особа, найважливіший історичний факт, найвагоміша сила у сьогоднішньому світі. Крім того, всім, хто прийде до Нього, Він обіцяв вічне життя.

Автори Нового Заповіту являють нам характер та вчення Ісуса Христа, посередника Нового Союзу між Богом і людиною. Таких авторів щонайменше вісім. Четверо з них: Матвій, Іван, Петро та Павло — були апостолами; двоє: Марко й Лука — товаришами апостолів; і ще двоє: Яків і Юда — братами Ісуса. Книги, що увійшли до Нового Заповіту, були написані у різний час упродовж другої половини першого століття. У книзі «Погляд на Новий Заповіт» докладно висвітлюється написане цими людьми.

¹⁹ Використано з дозволу.

Вступ

Чи доводилося вам коли-небудь зійти на вершину високої гори, звідки відкривався вигляд, від якого займало дух? Поки шлях лежав долиною, вам в око впадали дрібніші деталі: дерева, квіти, струмки та камінці. А з вершини гори відкрилася широка панорама дивовижної Божої природи. Біблійний огляд, запропонований у цій книзі, має на меті дати вам такий самий панорамний погляд на Боже Слово — Біблію. З цієї точки зору ви побачите її як єдине ціле, а не як набір окремих історій з різними подробицями.

Біблія — це розповідь про Божі чини в історії. І як будь-яка якісна розповідь, вона має початок і кінець. Початком є творіння, далі змальовується протистояння, викликане діями сатани та гріхопадінням людини, через які виникла дилема. Решта розповіді присвячена тому, як Бог вирішує цю велику дилему, а також остаточний величний перемозі Його задуму під час другого пришествя Христа. Усі проміжні події мають чітке місце в цій оповіді й роблять свій внесок у розвиток сюжету. Біблія має одну головну тему — відкуплення та багато підтем, які можна побачити впродовж усієї книги. Натяк на відкуплення ми бачимо вже від самого початку — Буття 3:15, — і ця головна тема відтоді весь час розвивається, досягаючи кульмінації в Христовім приході. Підтеми, вплетені в оповідь і пов'язані з головною темою відкуплення, формулюються і показуються у прикладах біблійних подій.

Разом із панорамним поглядом на Біблію у кожній книзі міститься ще й якийсь **конкретний** урок. Звісно, ледь не з кожного біблійного вірша можна взяти для себе якусь науку, але метою цієї книги є не детальне дослідження, а всеосяжний огляд Нового Заповіту, а також загальні уроки, які можна взяти з кожної книги, яка входить до його складу.

Пам'ятайте, що мати і тримати дорогоцінне Слово Боже є чудовим привілеєм. У минулому цього привілею люди були позбавлені. Навіть донині в деяких країнах Біблія є забороненою книгою, а публічне навчання того, про що в ній йдеться, розцінюється як злочин проти держави. У язичницьких країнах мільйони людей ніколи не мали можливості почути її зміст або прочитати її сторінки. Тому вивчення Писання є не лише вашим привілеєм, але й вашим священним обов'язком. Прийміть цей привілей з усією серйозністю та відповідальністю.

Погляньмо на Євангелії

*Євангелії показують нам Ісуса Христа,
нашого Спасителя і Господа*

Він тут! Той, Кого було обіцяно, прийшов! Хто ж саме прийшов? Той, про Кого провіщали пророки, — Ісус Христос, Господь.

Кожен пророк у Старому Заповіті знову і знову запевняв Божий народ у тому, що прийде Месія, який стане Царем Юдейським. І тому люди з гарячим бажанням і патріотизмом очікували, що прихід цього Царя буде пишним і величним.

Ми читаємо в Ісаї 7:14: *«Ось Діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвеш ім'я Йому: Еммануїл»* — Бог з нами. Це саме Той, про кого оповідають євангелісти. У Євангеліях показано Ісуса серед нас. Іван каже: *«І Слово сталося тілом, і перебувало між нами»* (Івана 1:14). Поміркуйте про те, що Бог зійшов до нас, щоб жити з людьми!

Зауважте, де розміщено чотири Євангелії. Вони стоять відразу після того, як закінчується Старий Заповіт, та перед Посланнями.

Що таке Євангелія?

Євангелія означає «добра звістка». Це слово походить від двох грецьких слів: «єв» — «добрий», і «ангелос» — «вісник». Добру звістку про Ісуса, Сина Божого, нам сповіщають чотири автори: Матвій, Марк, Лука та Іван, хоча Євангелія лише одна — радісна новина про спасіння через Ісуса Христа, нашого Господа. У Новому Заповіті словом «Євангелія» або «благовістя» жодного разу не названа книга. Ним завжди позначається добра звістка. Коли ми, наприклад, говоримо про Євангелію від Луки, нам слід розуміти, що йдеться про добру звістку про Ісуса Христа, яку записав Лука. Проте від найдавніших часів термін «Євангелія» застосовувався до кожного з чотирьох оповідань, що описують життя Христа.

Без сумніву, Євангелія спочатку існувала у формі усного оповідання. Люди йшли від одного місця до іншого, усно поширюючи радісну новину. Через певний час знадобився письмовий виклад, до якого бралось чимало людей, проте безуспішно. Подивіться, що каже євангеліст Лука в Луки 1:1–4: *«Через те, що багато-хто брались скласти оповість про справи, які стались між нами, як нам ті розповіли, хто спочатку були самовидцями й слугами Слова, тому й я, все від першої хвили докладно розвідавши, забажав описати за порядком для тебе, високодостойний Теофіле, щоб пізнав ти істоту науки, якої навчився».*

Чому Євангелій чотири?

Як відомо, Євангелій є чотири, але відразу виникає питання, чому саме чотири? Хіба не вистачило б одного простого і послідовного оповідання? Хіба не було б тоді все простіше та зрозуміліше? Хіба це не врятувало нас від деяких труднощів, які виникають щоразу, коли йдеться про так звані суперечності в оповідях?

Відповідь здається простою. Оскільки одне або два оповідання не дали б нам повної картини життя Христа, Він зображений як:

- Цар — в Євангелії від Матвія;
- Слуга — в Євангелії від Марка;
- Син Людський — в Євангелії від Луки;
- Син Божий — у Євангелії від Івана.

Дійсно, кожна з чотирьох Євангелій має багато спільного з рештою. У кожній з них ідеться про земне служіння Христа, Його смерть і воскресіння, про Його науку та чудеса, але кожна Євангелія є відмінною від інших. Ми відразу бачимо, що кожен з авторів намагається показати свій образ нашого єдиного Господа.

Матвій навмисне додає до своєї оповіді те, що опускає Марко. У кожній з чотирьох Євангелій бракує повного описання Його життя, але немає цієї повноти навіть у всіх чотирьох, взятих разом. Дослухайтесь до того, що сказано в Івана 21:25: *«Багато є й іншого, що Ісус учинив. Але думаю, що коли б написати про все те зокрема про кожне, то й сам світ не вмістив би написаних книг!»*

У Національній галереї у Лондоні є одне полотно, на якому зображено Чарльза I у трьох ракурсах: на одному його голова повернута вправо, на іншому — вліво, а посередині ми бачимо портрет у фас. Ця картина має цікаву історію. Ван Дейк написав цей потрібний портрет для Берніні, римського скульптора, щоб той мав матеріал для виготовлення погруддя короля. Зібравши докупи отримані таким чином враження, Берніні мав кращі можливості для створення «живої» подоби. Одного портрета було б недостатньо.

Можливо, Євангелії призначені для такої ж мети, що й ці портрети. Кожна з них змальовує окремих бік життя нашого Господа на землі. Зібравши їх докупи, ми отримуємо повнішу картину. Він був Царем, але Він був і Досконалим Слугою теж. Він був Сином Людським, але ми не повинні забувати, що Він також був і Божим Сином.

Чотири Євангелії змальовують нам особистість і справи нашого благословенного Спасителя, але кожна з них робить це по-особливому. Варто було б навести ще один приклад, який, напевно, міг би чіткіше показати, про що саме йдеться. Уявімо, що чотири автори вирішили написати про життя Теодора Рузвельта і кожен вирішив показати його не так, як інші. Один автор вирішив писати про його особисте та сімейне життя, інший узявся показати його затятим мисливцем, третій вирішив написати про його військові звитяги, а четвертий — про його кар'єру політика і президента. Ви відразу ж побачите, що кожен біограф буде шукати й записувати тільки ті відомості, які допоможуть йому викласти його бачення. Кожен із них буде використовувати тільки той матеріал, який допоможе показати обраний ним бік життя цієї людини.

Освойте поданий тут план, і ви запам'ятаєте зміст Євангелій на все життя.

ІСУС У ЧОТИРЬОХ ЄВАНГЕЛІЯХ

Цар

Матвій показує Ісуса як Царя. Його Євангелія адресована перш за все юдеям, Ісус — Син Давидів. Його царський родовід подається в першому розділі. В Нагорній проповіді, в розділах 5-7, ми знаходимо маніфест Царя з законами Його Царства.

Слуга

Марк описує Ісуса як Слугу. Євангелія адресована римлянам, там немає викладеного родоводу. Чому? Родовід слуги людей не цікавить. Тут описано більше чудес, ніж у будь-якій іншій Євангелії. Римлян цікавили діла, а не слова.

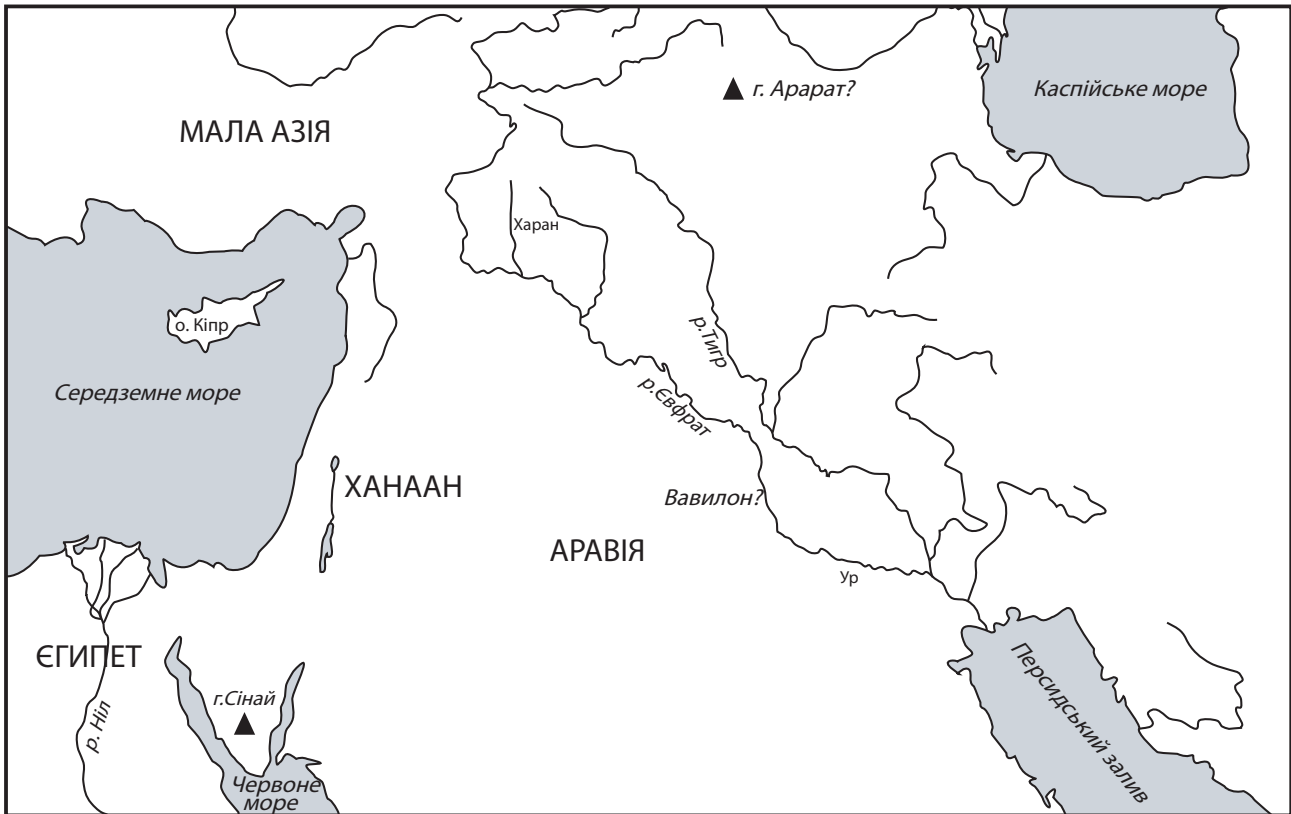
Людина

Лука виявляє Ісуса досконалою Людиною... Його Євангелія адресована грекам і родовід Ісуса тут відстежується не до Авраама, а до Адама, першої людини. Ісус показаний як досконала Людина, яка багато перебуває у молитві і Якій служать ангели.

Бог

Іван зображує Ісуса як Сина Божого. Ця Євангелія адресована всім віруючим з метою привести людей до Христа (Івана 20:31). В цій Євангелії все зображує і показує Його божественні взаємовідносини. Перший вірш повертає нас «до початку».

БІБЛІЙНІ ЗЕМЛІ

Типи людей тоді й зараз

Христос мав бути представлений дуже різним типам людей, які мешкали у світі. У кожного народу є те, що він сприймає краще, ніж інші.

Євреї

У часи Ісуса було чотири класи людей, які представляють сучасні чотири типи людей. Почнімо з євреїв. Вони отримали особливе навчання, були занурені в старозаповітні Писання та у пророків. Матвій, описуючи історію життя Ісуса на землі, цілеспрямовано складав свою оповідь для цього народу. Щоб єврей дослухався, треба, щоб говорив його одноплемінник. Учителем для нього може бути лише людина, добре обізнана в Старому Заповіті та у звичаях єврейського народу. Євреї мали зрозуміти, що Ісус, про якого йдеться у книзі, прийшов виконати пророцтва Старого Заповіту. Знову й знову в Євангелії від Матвія ми натрапляємо на слова: «...Щоб збулися писання пророків... Тоді справдилось те, що сказав був пророк Єремія...»

Сьогодні серед нас є християни такого самого типу. Вони втішаються пророцтвами, як здійсненими, так і нездійсненими. Вони прагнуть знати, про що говорили пророки і як здійснюється сказане.

Римляни

Далі йдуть римляни — господарі тогочасного світу. Для них писав Марко. Римляни нічого не знали про старозаповітні Писання, їх не цікавило здійснення пророцтв. Проте їх укрив цікавив видатний Провідник, який з'явився був у Палестині. Він стверджував, що Його влада була надзвичайною і здібності Його були надприродними. Римлянам хотілося почути про Ісуса більше: якою людиною Він був насправді, що Він казав і що чинив.

Римлянам подобалися прості оповіді, й саме так і написана Євангелія від Марка. В оригіналі Євангелії від Марка слово «і» (грец. «καί»/«кай») вжито 553 рази (в англ. перекладі — 1375 разів), що свідчить про те, що впродовж усієї книги краса та сила Ісуса змальовується дуже динамічно. Євангелія від Марка наповнена справами, а не словами. Без сумніву, це Євангелія Христового служіння.

Римлян часів Ісуса можна порівняти з пересічним підприємцем сьогодення, якому не дуже цікаві родоводи царя, — його цікавить Бог, який може все; Бог, здатний задовольнити всяку потребу людини. Євангелія від Марка — це Євангелія для підприємців.

Греки

Далі йде Євангелія від Луки. Ця Євангелія написана лікарем-греком для своїх співвітчизників, які знали на красі, поезії та культурі. Вони жили у світі великих ідей і мали витончений смак. Євангелія від Луки оповідає про народження й дитинство Ісуса. У ньому наведені натхненні пісні, пов'язані з життям Христа. Тут ми знаходимо вітання Єлисавети, коли її відвідала Марія (Луки 1:42–45). Тут ми чуємо пісню матері-дівки (Луки 1:46–55). Навіть Захарій не може втримати славослів'я, коли до нього повертається мова (Луки 1:68–79). При народженні Спасителя бринить хор ангельських голосів (Луки 2:13–14), а потім чується пісня пастухів, якою вони вихваляють Бога (Луки 2:20).

До греків подібні сьогоденні допитливі ідеалісти, які шукають правду, вірячи, що щастя лише в ній.

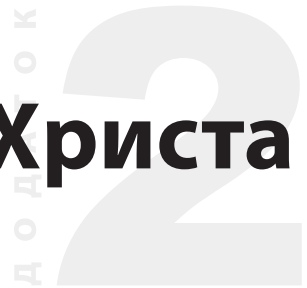
Усі люди

Євангелія від Івана написана для всіх людей, щоб вони повірили, що Ісус є Христом. У ній Христа зображено як Сина Божого. Ця Євангелія наповнена надзвичайними твердженнями, які свідчать про Його божественний характер та унікальну місію.

Усе людство за часів Івана подібне до сучасного людства, яке потребує Христа. Серед них і ті, хто повірить у Господа Ісуса Христа, відчувши свою потребу в Ньому та забажавши отримати дар вічного життя через Ісуса Христа, нашого Господа.

Наблизившись до Євангелій, ми бачимо добрі підстави для того, щоб їх було саме чотири. Навіщо чотири, якщо Христос є єдиною славною темою в усіх? Кожен з авторів зосереджується на якійсь особливій рисі у характері та служінні Христа. Кожен євангеліст бере якусь одну визначну рису Його служіння та розкриває її з усією переконливістю. І саме цим ретельно вибудованим унікальним поглядом на справу Христа кожна Євангелія відрізняється від інших.

Божественність Ісуса Христа

Уривок з книги Уолтера Мартіна «Царство культів»²⁰

Упродовж усього богонатхненного Писання чітко та послідовно показано, ким насправді є Христос. Він відкривається як Єгова у людському тілі (Ісаї 9:5; Михея 5:1; Ісаї 7:14; Івана 1:1; 8:58; 17:5; пор. Вихід 3:14; Євреїв 1:3; Филип'ян 2:11; Колосян 2:9; та Об'явлення 1:8, 17:18; тощо). Божественність Ісуса Христа є одним з наріжних каменів християнства, і протягом віків вона зазнала лютіших нападок, ніж будь-яка інша доктрина християнської віри. Ідучи за стародавньою аріанською ерессю, яку Афанасій Великий, отець Церкви, спростував у своїй відомій праці «Про втілення Слова», чимало окремих людей та релігійних сект наполегливо заперечує рівність Ісуса Христа з Богом Отцем, тим самим відкидаючи Триєдиного Бога. Як вже було зазначено, свідки Єгови не є винятком з цього прикрого правила. Проте біблійне свідчення залишається незмінним, і самих лише посилянь, які були наведені вище, достатньо для того, щоб назавжди заглушити голос цієї богозневажної ересі, якою сам диявол, хибно навчаючи Божого Слова, зводить багатьох.

А тому божественність Христа є головною відповіддю свідкам Єгови, бо якщо Трійця — це дійсність (а так воно і є насправді), якщо Ісус і Єгова — це одне й те ж саме, тоді вся структура цієї секти розпадається на купу окремих доктрин, неспроможних створити навіть враження цілісного віровчення. Зараз ми розглянемо, яку вагу мають згадані вірші у розкритті цієї теми.

1. а) **Ісаї 7:14** — *«Тому Господь [Єгова] Сам дасть вам знака: Ось Діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвеш ім'я Йому: Еммануїл»* (ім'я буквально означає «Бог або Єгова з нами, оскільки Єгова — це єдиний Бог).
- б) **Ісаї 9:5** — *«Бо Дитя народилося нам, даний нам Син, і влада на раменах Його, і кличуть ім'я Йому: Дивний Порадник, Бог сильний, Отець вічності, Князь миру».*
- в) **Михея 5:1** — *«А ти, Віфлеєме-Єфрате, хоч малий ти у тисячах Юди, із тебе Мені вийде Той, що буде Владика в Ізраїлі, і віддавна постання Його, від днів віковичних».*

У Писаннях Старого Заповіту Єгова, Господь воїнств, відкрив свій задум з'явитися у людському тілі та виконав пророцтва про це чудо в Особі Ісуса Христа. Аналіз вказаних вище текстів для кожного неупередженого дослідника Писань буде більш ніж пе-

²⁰ Матеріал взято з книги Walter Martin. *The Kingdom of the Cults*. — Minneapolis, MN: Bethany House Publishers, 1985. — Р. 83–97.

реконливим щодо того, що Єгова виконав обіцяне і став людиною, «Богом з нами» у буквальному розумінні (Матвія 1:23; Луки 1:32, 33; Івана 1:14).

Ключем до Ісаї 7:14 є божественне ім'я Еммануїл, єдиним правильним перекладом якого є словосполучення «Бог з нами». Оскільки ж іншого Бога, крім Єгови, немає (відповідно до Його власних слів у Ісаї 43:10–11), то й Ісус Христос і Бог Єгова мають однакову Сутність щодо влади та вічності, а тому є рівними. Це пророцтво виконалося в Матвія 1:22–23, а тому не може бути жодних сумнівів у тому, що Ісус Христос — це той самий Син Діви, про якого чітко сказано в Ісаї 7:14. Свідки Єгови не можуть запропонувати жодного аргументу для спростування чіткого біблійного твердження про те, що Єгова і Христос є «Одним» і тим самим, оскільки саме слово «Еммануїл» (Бог або Єгова з нами) не залишає місця для жодного іншого тлумачення.

Вірш Ісаї 9:5 у єврейській Біблії є одним з найпотужніших старозаповітних доказів Божественності Христа; він є неспростовним твердженням про те, що Сам Єгова планував з'явитися в людському тілі. Цей вірш чітко стверджує, що на Дитя, яке «народилося нам», на Сина, який «даний нам», буде покладено всю владу. Те, ким Він є, відкривається тими самими словами, якими описано Його риси та атрибути. Ісаїя під натхненням Святого Духа описує Христа словами «Дивний Порадник, Бог сильний, Отець вічності, Князь миру» — усі ці риси належать лише самому Богові. Вже сам термін «Бог сильний» вказує на Єгову, оскільки Він не тільки єдиний Бог (Ісаї 43:10–11), але і Бог сильний, а прикметник «сильний» («могутній») вживається лише щодо Нього самого на означення Його Божественності. Свідки Єгови ухиляються від прямого значення цього вірша, заявляючи, що Христос — це сильний бог, але Він не Всемогутній, тобто не Бог Єгова. Такий аргумент є смішний за самою своєю сутністю. Проте свідки Єгови стверджують, що через відсутність у цьому тексті артиклів, які могли б точно вказати на загальне чи конкретне значення слова «сильний», неможливо говорити, що тут ідеться про Єгову. Тоді виникає питання: невже є два «сильних Бога»? Ми розуміємо абсурдність такого твердження, але свідки Єгови наполегливо тримаються своєї оман, навіть попри сказане в Ісаї 10:21, де Ісаїя (не вживаючи артиклів) виголошує, що «*рештки повернуться, рештки Якова, до Сильного Бога*», і ми знаємо, що Єгова відповідно до Його власного слова, зверненого до Мойсея, є «Бог Якова» (Вихід 3:6). У Єремії 32:18 (тут артикль вжито) пророк називає Єгову Богом великим та могутнім (один факт виголошено двома прикметниками). (Пор. Ісаї 9:5; 10:21; Єремії 32:18). Якщо приймати точку зору свідків Єгови, то слід визнавати існування двох «Сильних Богів», а це неможливо, бо є лише Один Правдивий та Сильний Бог (Ісаї 45:22).

Пророк Михей у Михея 5:1, записуючи слова Єгови, подає не лише місце народження Христа (Давидове місто Віфлеєм, що підтверджували і євреї), — він також натякає на те, ким Він насправді є, — Богом у людському тілі. Слово «вийде» вказує на **походження** (відповідно до Brown, Driver and Briggs, «Hebrew Lexicon of the Old Testament», 426 [a] Item [2]), і ми знаємо, що єдиний, хто відповідає цьому опису, той, чие походження «від віку», — це Сам Бог, оскільки вічно живим є тільки Він (Ісаї 44:6, 8). Переконливе свідчення лише самих цих віршів без жодних сумнівів вказує на Божественність Господа Ісуса Христа, який став людиною, через втілення зробився одним із нас і приніс Себе раз і назавжди у вічну жертву на викуп за багатьох; Він може спасти всякого, хто приймає Його силу для очищення.

2. **Івана 1:1** — «Споконвіку (або «Від походження, від витоків», грец. «*αρχή*»/«*архе*») було Слово («*λόγος*»/«*логос*»), а Слово в Бога («*τὸν θεόν*»/«*тон теон*») було, і Бог («*θεός*»/«*теос*») було Слово».

Попри те, як цей текст подано в перекладах «The Emphatic Diaglott» і «Біблія. Переклад Нового світу», застосована тут граматична конструкція грецької мови не залишає жод-

них сумнівів щодо того, що цей вірш у перекладі можна подати по суті лише так, як подано вище. Підметом у цьому реченні є «Слово» («Логос»), присудком — «було». Після присудку «було» не може бути прямих додатків, оскільки за правилами грецької граматики неперехідні дієслова не мають додатків, пов'язуючись лише з предикативними номінативами, які вказують на підмет (в цьому випадку — на «Слово» («Логос»)). Крім того, покійний дослідник Нового Заповіту Колвелл сформулював правило, в якому чітко вказано, що означений предикативний номінатив (у цьому вірші «теос» — Бог) ніколи не вживається з артиклем, якщо йому передує дієслово («було»), як ми знаходимо в Івана 1:1. Отже, легко побачити, що слово «Теос» (Бог) не вимагає артикля, і перекладати його як «бог» (з малої літери, маючи на увазі одного з багатьох) буде неправильно з точки зору граматики грецької мови, оскільки «Бог» («Теос») є предикативним номінативом до присудка «було» і вказує на підмет «Слово» («Логос»). Таким чином Христос, якщо Він є Слово, яке «сталось тілом» (Івана 1:14), може бути лише Богом, якщо лише не заперечувати значення грецького тексту, а разом з ним і Божого Слова.

Свідки Єгови в англomовному виданні перекладу «Біблія. Переклад Нового світу», в додатку на с. 773–777, намагаються дискредитувати грецький текст цього вірша, оскільки вони розуміють, що, якщо Ісус і Єгова є «Одне» за природою, тоді їхнє богослов'я не може бути цілісним, оскільки вони заперечують таку єдність природи. Спростування їхніх аргументів з цього приводу є остаточним.

Їхній аргумент побудований на тому, що в Івана 1:1(в) слово «Теон», вжито з означеним артиклем, а слово «Теос» в Івана 1:1(г) — без нього. Вони твердять, що цей пропуск зроблено навмисно, щоб показати різницю, яка, ймовірно, полягає в тому, що в першому випадку мається на увазі Єдиний Істинний Бог (Єгова), а в другому — просто «Бог», відмінний від першого і менший за Нього, і цим другим «Богом» є Ісус Христос.

На с. 776 стверджується, що переклад «бог» (з малої літери) є правильним, оскільки «все вчення Писання підтверджує правильність такого перекладу». Насправді ж Писання навчає про повну та рівну Божественність Христа. Чому ж одному цьому віршеві надається така вага? Ймовірно, через ефект несподіванки, який стає можливим завдяки демонстрації псевдонауковості при роботі з добре знайомим текстом. Відсутність артикля біля слова «Теос» не означає, що тут ідеться про іншого «бога», окрім єдиного і правдивого Бога. Розгляньмо уривки, в яких зі словом «Теос» артикль не вжито, і з'ясуємо, чи є сенс перекладати це слово як «Бог» з малої літери: Матвія 5:9; 6:24; Луки 1:35, 78; 2:40; Івана 1:6, 12, 13, 18; 3:2, 21; 9:16, 33; Римлян 1:7, 17, 18; 1 Коринтян 1:30; 15:10; Филип'ян 2:11, 13; Тита 1:1 та багато, багато інших. Аргумент про доцільність такого перекладу («бог» з малої літери) виявляється заслабким і вкрай непослідовним. Щоб бути послідовними у тому, як вживається слово «бог» (з малої літери) у перекладі, свідки Єгови мали б у всіх тих уривках, де відсутній артикль, перекладати це слово як «бог», «бога», «богу» тощо, однак вони не роблять цього в Матвія 5:9; 6:24; Луки 1:35, 78; Івана 1:6, 12, 13, 18; Римлян 1:7, 17 тощо. (Див. вказані посилання в перекладах «Біблія. Переклад Нового світу» і «The Emphatic Diaglott»).

Нечесно перекладати слово «теос» як «бог» (з малої літери) в Івана 1:1, а потім слово «θεοῦ»/«теу» — прикметником «Божий» (з великої літери, тобто «той, що належить Єгові», «Єгови») в Матвія 5:9, Луки 1:35, 78; Івана 1:6 тощо, коли слово «теу» є родовим відмінком того ж самого іменника (друга відміна), вжитим без артикля, і мало б перекладатися (відповідно до аргументів свідків Єгови) як «божий» або «бога» (з малої літери), а не «Божий», як подано в обох перекладах: і в «The Emphatic Diaglott», і в «Біблія. Переклад Нового світу». Ми могли б навести ще чимало прикладів, але пропонуємо звернутися до Нового Заповіту грецькою мовою під ред. Д. Е. Нестле або Весткотта-Хорта та книги Френсіса Кінгслі Болла «Основи грецької мови» (New York:

Macmillan, 1948, с. 7, 14), де розглянуто серед іншого питання про закінчення іменників. Отже, якщо свідки Єгови так хочуть наполягати на своєму помилковому вжитку слова «бог» (з малої літери), вони могли бути хоча б послідовними (чого у їхньому перекладі немає) і однаково перекладати всі ті місця, де артикль відсутній. Насправді ж свідки Єгови вдаються до аргументу щодо важливості артикля лише тоді, коли їм це видається доречним, попри граматичні правила, які роблять такий аргумент безпідставним. У такій важливій праці, як переклад Божого Слова, необхідно дотримуватися всіх правил. Свідки Єгови дотримуються цих правил непослідовно.

Автори цього хибного твердження виявили ще одну рису, притаманну свідкам Єгови, — неповне або неточне цитування визнаних авторитетів, завдяки якому вони намагаються утвердити свою помилкову з точки зору граматики передачу змісту. На с. 776 у додатку до англomовного видання їхнього перекладу «Біблія. Переклад Нового світу» цитується речення доктора Робертсона: «У стародавніх авторів «ο θεός»/«ο θεος» (слово «Бог» з артиклем) вживалося на означення божества правдивої релігії на відміну від міфічних Богів», але не вказується, що у Робертсона наступним реченням зазначено: «Проте у Новому Заповіті, навіть з огляду на вжите словосполучення «прос тов θεόν»/«прос тон теон» (Івана 1:1–2 — у Бога, слово «Бог» з артиклем), набагато частіше трапляється просто слово «теос» (без артикля), особливо в Посланнях».

Іншими словами, автори Нового Заповіту доволі часто вживають слово «теос» без артикля, проте контекст однозначно вказує на те, що йдеться насправді про Єдиного Правдивого Бога. Охочі можуть розглянути наступні посилання, де в групі послідовних віршів або навіть в одному реченні слово «теос» вживається в одному місці з артиклем, а в іншому — без нього. На основі такого огляду стає цілком зрозумілим, що вживання артиклів в Івана 1:1, 2 (Матвія 4:3–4; 12:28; 28:43; Луки 20:37–38; Івана 3:2; 13:3; Дії 5:29–30; Римлян 1:7–8, 17–19; 2:16–17; 3:5, 22–23; 4:2–3 тощо) не може бути підставою для таких радикальних висновків.

Артиклі є важливою частиною грецької мови, вони не можуть вживатися навмання. Проте ми не маємо достатніх знань, щоб з упевненістю стверджувати, про що саме йдеться в усіх випадках. Доктор Робертсон зауважує, що «справжні наукові дослідження щодо вживання артикля були проведені лише останніми роками (с. 755, А. Т. Robertson). Досі відомими є ще не всі факти, і тому не варто з такою догматичністю наполягати на правдивості своїх радикальних висновків, як це роблять автори згаданого додатку.

Безглуздо стверджувати, що цей іменник може перекладатися прикметником «божественний», і якщо він вжитий без артикля, то лише на означення якісної характеристики (с. 773, 774, додаток до англomовного видання перекладу «Біблія. Переклад Нового світу»). Автори цієї примітки самі пізніше перекладають той самий іменник «теос» як «бог», а не «божественна якість». Вони суперечать самі собі у власному ж контексті.

На закінчення, автори ясно виклали свою позицію на с. 774 додатка до англomовного видання перекладу «Біблія. Переклад Нового світу». На їхню думку, «нерозумно» вважати, що Слово (Христос) є Богом, якщо Воно було в Бога (Івана 1:1). Їхнє власне помилкове обґрунтування зробилося критерієм для визначення правдивості Писання. Достатньо лише зауважити очевидне зловживання цитатою з праці Дейни та Менті в англomовному виданні перекладу «Біблія. Переклад Нового світу» на с. 774–775. Менті чітко зазначає, що «Слово було Божеством» згідно з переконливим свідченням Писання, але автори змінили цитату, внівши туди слово «богом» задля досягнення власних цілей, а саме для заперечення божественності Христа, а в результаті й заперечення Божого Слова. Покійний доктор Менті публічно заявляв, що його слова були вирвані з контексту. Він особисто написав товариству «Вартова башта» і заявив: «У нашій праці з граматики немає жодного твердження, яке давало б хоч якісь підстави припускати, що слово «бог» (з малої літери) є допустимим перекладом в Івана 1:1», а також «нерозумно і ненауково перекладати

Івана 1:1 як «І слово було богом» (Michael Van Buskirk, *The Scholastic Dishonesty of the Watchtower*, P. O. Box 2067, Costa Mesa, CA 92626: CARIS, 1976, с. 11).

3. Івана 8:58 — «Ісус їм відказав: ...Перш, ніж був Авраам, Я є».

Порівнюючи ці слова з тим, як у Септуагінті перекладено Вихід 3:14 та Ісаї 43:10–13, ми бачимо, що ці переклади ідентичні. У Вихід 3:14 Єгова, звертаючись до Мойсея, сказав: «Я Той, що є», і будь-який розважливий дослідник розуміє, що ці слова синонімічні Богові. У зазначеному вірші Ісус буквально сказав «Я є Єгова» («Я є»), і чітко видно, що слухачі зрозуміли Його саме так, оскільки, як сказано в наступному вірші, вони намагалися Його вкаменувати. Єврейський закон подає п'ять підстав, за яких каменування є законним (і тут варто пам'ятати, що євреї були законниками). Каменуванням каралися такі дії: 1) викликання мертвих — Левит 20:27; 2) хула (богозневага) — Левит 24:10–23; 3) намовляння до ідолопоклонства з боку фальшивих пророків — Повторення Закону 13:5–10; 4) упертість та непослух сина — Повторення закону 21:18–21; 5) перелюб і згвалтування — Повторення закону 22:21–24 та Левит 20:10. Будь-який чесний дослідник мусить визнати, що єдиною законною підставою для каменування Христа (хоча насправді таких підстав і не було) євреї могли вважати друге порушення з цього переліку, а саме богозневагу. Чимало завзятих свідків Єгови стверджують, що євреї збиралися вкаменувати Ісуса за те, що Він назвав їх дітьми диявола (Івана 8:44). Але якщо це так, то чому вони не намагалися вкаменувати Його в інших випадках (Матвія 23:33 тощо), коли Він називав їх гадючим родом? Відповідь дуже проста. Вони не могли вкаменувати Христа за ці слова, оскільки були обмежені законом, який давав їм лише п'ять підстав для каменування, і якби каменували Його через образу, то самі зробилися б винуватцями перед законом. Проте це ще не все, бо в Івана 10:33 євреї знову намагалися вкаменувати Ісуса та звинувачували Його у тому, що Він видавав себе за Бога (але не бога з малої літери, про що ми вже детально говорили вище). Будьмо логічними: якщо євреї дотримувалися законів щодо каменування в інших образливих для них випадках, то чому у випадку, описаному в Івана 8:58, вони готові були його порушити (адже це було б порушенням закону, якщо пояснення свідків Єгови правдиве)? Говорити щось ще нема потреби. Цей аргумент смішний, якщо розглядати його в контексті; в Писанні є лише один «Я є» (Ісаї 48:12; 44:6; Об'явлення 1:8, 17), а Ісус своїми словами показав, що вважає себе саме Ним, через що євреї, неправильно витлумачивши закон, спробували вкаменувати Його.

Свідки Єгови (с. 312 в англomовному виданні перекладу «Біблія. Переклад Нового світу», виноска С) стверджують, що грецькі слова «εγώ ειμι»/«Его еймі» (Я є) в Івана 8:58 «слід перекладати (англійською) у формі доконаного неозначеного часу» («Я був», а не «Я є»). Щоб розкрити таке нахабне спотворення значення грецького тексту, ми проведемо його граматичний розбір, щоб перевірити, чи є законні підстави для такого перекладу.

Важко зрозуміти, що саме має на увазі автор примітки на с. 312, оскільки він не по-слуговується стандартною граматичною термінологією, а його аргументація не ґрунтується на визнаних граматичних джерелах. Аористний інфінітив без залежних інших частин мови не вживається як присудок у реченні. Проте тут присутній прислівник «πρίν»/«прін» (раніше, перше), пов'язаний з аористним дієсловом, тому цю конструкцію можна назвати «реченням з прислівником „прін“». Термін «доконаний неозначений час» не є загальноновживаним у мовознавстві, його ввели автори примітки, і тому неможливо зрозуміти, що саме вони мали на увазі. Справжньою проблемою у вірші є дієслово у словосполученні «Его еймі». Доктор Робертсон, на якого перекладачі «Нового світу» посилаються як на авторитетне джерело, стверджує (с. 880), що дієслово «еймі» має «абсолютний» характер. Такий вжиток трапляється лише чотири рази (в Івана 8:24; 8:58; 13:19; 18:5). У вказаних місцях це дієслово вжито так само, як староєврейське словосполучення «Я є Той» чи «Це Я» у грецькому перекладі таких місць у

Септуагінті: Повторення Закону 32:39; Ісаї 43:10; 46:4; тощо. Це словосполучення вживається виключно тоді, коли підкреслюється те, що Єгова є Господь. Відповідно це словосполучення є претензією на повну і рівну божественність. Хибний і грубий «Переклад Нового світу» може лише слугувати за добрий приклад того, як важко ухилитися від змісту фрази та контексту.

Той факт, що це словосполучення означає повну божественність, особливо чітко висвітлено в Івана 13:19, де Ісус говорить, що Він сказав їм про прийдешнє, перш²¹ ніж воно сталося, щоб, коли воно станеться, учні повірили, що «Его еймі» (це Я [є]). Єгова — це Єдиний, хто знає майбутнє як теперішнє. Ісус заздалегідь їм каже, що, коли це станеться у майбутньому, вони дізнаються, що «це Я [є]» («Его еймі»), тобто, що Він є Єгова!

На закінчення зазначимо, що ці факти очевидні та незаперечні — грецька мова не дає підстав перекладати це словосполучення як «Я був». «Вартова башта» з цього приводу стверджує, що це словосполучення вжито у так званому «теперішньому історичному» часі, оскільки тут вказано на зв'язок з Авраамом, і тому такий переклад є припустимим. Це класичний приклад словоблуддя «Вартової башти». Цей уривок не є оповіддю, це пряма цитата того аргументу, який наводить Ісус. У загальновизнаних граматичних довідниках вказано, що історичний теперішній час вживається виключно в оповідях. Ці слова у цьому вірші правильно перекладаються лише як «Я є», а оскільки Єгова — єдиний «Я є» (Вихід 3:14; Ісаї 44:6), то Він і Христос є «Одним» за природою, правдива повнота божества у тілі.

У Септуагінті при перекладі староеврейського слова «אֲנִי»/«ег'йе» у Вихід 3:14 вжито «Его еймі» як еквівалент імені «Я є» Єгови; Ісус часто цитував Септуагінту євреям; звідси їхнє добре знайомство з нею і гнів з приводу Його слів (Івана 8:59).

4. **Євреїв 1:3** — «Він — віддзеркалення слави Бога, точне відображення Його сутності, і він підтримує все могутнім словом...» (Переклад Нового світу).

Я вважаю, що це місце Писання, поза всяким сумнівом, прояснює Божественність Ісуса Христа. Було б нелогічно і нерозумно припускати, що Христос, який є образом, що віддзеркалюється сутністю Єгови, сам не має сутності Єгови і не є Богом, або другою Особою Триєдиного Божества. Про жодне творіння жодного разу не сказано, що воно має Божу «сутність» (грец. «πόστας»/«іпостасіс»); тому вічне Слово, в якому «тілесно живе вся повнота Божества» (Колосян 2:9), не може бути творінням. Цілком ясно, що автор Послання до Євреїв хотів показати Христа як Єгову, інакше він ніколи б не вдавався до таких недвозначних формулювань, як «образ істоти Його», і, як чітко зазначено в Ісаї 7:14, Месія повинен був бути Еммануїлом (буквально «Бог з нами»). Свідки Єгови по-своєму витлумачили природу Еммануїла через зловживання артиклями грецької мови (в українському перекладі воно передається через написання «бог» з малої літери замість «Бог»); однак якщо Єгова в Ісаї 43:10 говорить: «До Мене не зроблено Бога, і не буде цього по Мені!», тоді однієї цієї підстави, тобто Божого твердження, достатньо, щоб казати про неможливість існування будь-якого іншого «Бога» (включаючи й «бога» з малої літери). Їхній аргумент, в основу якого покладено граматичні абстракції, тут не спрацьовує; і Божественність Господа Ісуса, як завжди, залишається непохитною.

5. **Филип'ян 2:11** — «...і щоб кожен язик визнавав: Ісус Христос то Господь, на славу Бога Отця!»

²¹ Свідки Єгови вказують, що в іншому англійському перекладі, New English Bible, в цьому уривку подається «бог» ("a god", тобто як один з кількох), що є свідченням на користь правильності їхнього перекладу. Проте переклад цього уривка в New English Bible є хибним, і жоден визнаний та надійний переклад не може стати основою для підтвердження думки Товариства Вартової башти про те, що в цьому уривку Ісус заявляє, що Він лише «бог» з малої літери.

Якщо порівняти цей вірш Писання з Колосян 2:9 і Ісаї 45:23, то неможливо не побачити повну Божественність Господа Ісуса в правдивому світлі.

Єгова в Ісаї 45:23 сказав: *«Я Собою Самим присягав, справедливість із уст Моїх вийшла, те слово, яке не повернеться: усяке коліно вклонятися буде Мені, усякий язик присягне»*. У Колосян 2:9 апостол Павло, пишучи під натхненням Святого Духа, виголошує: *«Бо в Ньому тілесно живе вся повнота Божества»*. Буквальний переклад грецького слова «θεός/теотетос» — «божество», тому у Христі вся повнота («πλήρωμα/плерома») Божества живе у тілі («σωματικώς/соматікос»).

У «Грецько-англійському словнику Нового Заповіту» Тайера, який «Вартова башта» називає «повним», дається докладний аналіз слова «теотетос» («Божество»), особливо його тлумачення в контексті Колосян 2:9. Свідкам Єгови варто було б пам'ятати, що Тайер був унітаристом (тобто він заперечував Божественність Христа), а тому більш схильним до їхнього тлумачення, ніж до тлумачення євангельських християн. Та попри свої богословські погляди Тайер був знавцем грецької мови, чия чесність у викладі правдивих фактів навіть у тих випадках, коли вони суперечили його власним переконанням, є рисою, притаманною всім хорошим критикам і чесним вченим. На с. 288 видання 1886 року Тайер стверджує, що «теотетос» (Божество) — це форма слова «θεός/теот» (Божество, божественна істота), або, кажучи його власними словами, «стан буття Богом, Божественність» (Колосян 2:9)! Іншими словами, Христос — це повнота «Божества» (Єгови) у тілі! У «The Emphatic Diaglott» правильно перекладено «теотетос» як «Божество»; але в «Перекладі Нового світу» це слово подано як «божественна якість», що позбавляє Христа Його Божественності. Свідки Єгови доходять цього помилкового висновку, підставляючи слово «θειός/тейотес» — форму слова «θειός/тейот» («божественна якість»), щоб уникнути осудливого для них свідчення «Божества» (Єгови) — «της θεότητος/тес теотетос». Однак документальні свідчення показують, що вони не мають права так чинити, бо, за словами самого Тайера, (с. 288), «теот» (Божество) відрізняється від «тейот» (божественна якість), як сутність відрізняється від якості або риси». Цей факт знову висвітлює ту оману, до якої вдалися свідки Єгови, щоб зводити необізнаних дослідників Біблії на шлях богозневаги проти Господа Ісуса. Це неправильно, так перекладати неприпустимо, підміна одного слова іншим при перекладі є чистою науковою нечесністю, і свідки Єгови не в змозі назвати авторитетні підстави для такого нахабного спотворення того, що сказано у грецькому тексті. Ісус Христос, відповідно до самих слів, є тією самою сутністю, що і Єгова, і, оскільки сутність (Бог) відрізняється від якості (божественність), Він є Богом — «тес теотетос» (Божество) — Єговою, явленим у тілі.

Те, що Ісус і Єгова є «Одним» за природою, неможливо заперечити на основі цих віршів, в яких так чітко викладено Божий задум та Його ціль. Павло підтримує цей аргумент у своєму Посланні до Филип'ян (процитованому раніше), коли приписує Господу Ісусу те, що Єгова говорить про себе в Ісаї 45:23. Павло сміливо виголошує: *«...щоб перед Ісусовим Ім'ям вклонялося кожне коліно... і щоб кожен язик визнавав: Ісус Христос то Господь, на славу Бога Отця!»* Добре відомий біблійний факт полягає у тому, що найвища слава, яку може принести людина Богові, — це поклонятися Йому в Особі Його Сина, і сам Ісус про це сказав: *«До Отця не приходить ніхто, якщо не через Мене»* (Івана 14:6) та *«Щоб усі шанували і Сина, як шанують Отця»* (Івана 5:23).

Отже, з контексту зрозуміло, що чудо Божества об'явилося в Ісусі Христі у всій повноті, і всім людям необхідно усвідомити, які наслідки принесе їм небажання виконувати приписи Божого Слова і відкрите відкидання Божественності Його Сина, який є «Бог правдивий і вічне життя» (1 Івана 5:20).

6. Об'явлення 1:8 — «Я Альфа і Омега, — говорить Єгова Бог, — той, хто є, хто був і хто має прийти, Всемогутній» (Переклад Нового світу); пор. Об'явлення 1:7–8, 17–18; 2:8; 22:13; Матвія 24:30; Ісаї 44:6.

У сьомому, восьмому, сімнадцятому і вісімнадцятому віршах першого розділу Об'явлення знову затверджується унікальна і чудова істина про те, що Ісус Христос і Бог Єгова мають одну і ту ж саму сутність, отже, є співрівними, співіснуючими та співвічними, тобто мають одну природу в найповнішому розумінні. Ми докладно розглянемо цю думку для обґрунтування цієї біблійної доктрини.

Якщо порівняти Матвія 24:30 та Об'явлення 1:7, то стає цілком очевидно, що Ісус Христос — це той, хто йде «на хмарах» або «з хмарами» в обох місцях Писання.

«І того часу на небі з'явиться знак Сина Людського, і тоді заголосять всі земні племена, і побачать вони Сина Людського, що йтиме на хмарах небесних із великою потугою й славою» (Матвія 24:30).

«Ото Він із хмарами йде, і побачить Його кожне око, і ті, що Його прокололи були, і всі племена землі будуть плакати за Ним. Так, амінь!» (Об'явлення 1:7).

Тримаючись цього ходу думок, ми виявляємо, що Єгова заявляє в Ісаї 44:6, що тільки Він один є Першим і Останнім і єдиним Богом, цим унеможливаючи будь-яку плутанину з приводу існування двох Перших і Останніх. Оскільки Єгова — єдиний Бог, як тоді «Логос» може бути «богом», меншим за Єгову, як стверджують свідки Єгови, розглядаючи Івана 1:1 (у перекладах The Emphatic Diaglott та «Біблія. Переклад Нового світу»)? Єгова раз за разом говорить про те, що Він є єдиним Богом і Спасителем (Ісаї 41:4; 43:11–13; 44:6; 45:5; 48:12 тощо). Ці слова дійсно є незаперечним доказом, оскільки Христос не міг би бути нашим Спасителем або Викупителем, якби Він не був Єговою, бо лише Єгова — наш єдиний Спаситель (Ісаї 43:11). Однак попри свідоцтво Писання, що «До Мене не зроблено Бога, і не буде цього по Мені!» (Ісаї 43:10), свідки Єгови й надалі не лише тримаються за своє помилкове вживання у таких випадках слова «бог» з малої літери, а й пропагують його всупереч чіткому Божому Слову. У 1 Коринтян 8:4–6 Павло зазначає, що ідоли або лжебоги — ніщо, і навіть при тому, що люди можуть поклонятися речам як богам, існує лише один правдивий і живий Бог (пор. Дії 5:3–4 та Івана 1:1, де йдеться про інших Осіб Трійці).

У віршах Об'явлення 1:17–18 і 2:8 Божественність Христа набуває ще більшої ваги, бо в них Його показано Першим і Останнім, Тим, хто помер і живе навіки. Але оскільки Єгова є єдиним Першим і Останнім (див. подані вище посилання на Книгу пророка Ісаї), то або Він і Христос є «Одним», або свідки Єгови, які стверджують протилежне, мали б відкинути авторитет Писання.

Щоб бути послідовними, ми повинні відповісти на аргументи, висунуті свідками Єгови щодо використання слова «Перший» (грец. «πρῶτος»/«протос») у Книзі Об'явлення 1:17 і 2:8.

Свідки Єгови у цих уривках подають переклад слова «πρωτότοκος»/«прототоκος» (перворідний), а не «πρῶτος»/«протос» (перший) (див. виноски до вказаних уривків у «Перекладі Нового світу» та «The Emphatic Diaglott»), намагаючись таким чином позбавити Христа Його Божественності та зробити Його творінням, яке має початок (Let God Be True, с. 107). Коли розмова з ними торкається цієї теми, вони швидко спрямовують вашу увагу до Колосян 1:15 і Об'явлення 3:14, «доводячи», що Логос мав початок (див. Івана 1:1 у перекладах «The Emphatic Diaglott» та «Переклад Нового світу»). Обізнаний дослідник Біблії добре розуміє хибність цього аргументу. У «Грецько-англійському словнику Нового Заповіту» Тайера видання 1886 року вказано, що єдиним правильним

варіантом перекладу слова «протос» є «Перший», і, як зазначив сам Тайер, «Вічний» (тобто Єгова — Об'явлення 1:17). Тут знову підтверджується Божественність Христа.

Подальшим підтвердженням правдивості такого твердження є те, що в найкращих і найавторитетніших манускриптах (Синайському, Ватиканському тощо) у цих місцях вжито слово «протос» (Перший). В Олександрійському манускрипті дійсно вжито «прототокос», але він не містить знаків наголосу, і тому, дотримуючись законів текстуальної критики, це слово слід перекладати не як «перворідний», а як «первородець», тобто «той, хто дає початок» (Еразм) (Колосян 1:15). Кажучи простіше, вся проблема зводиться до знаків наголосу. Оскільки в Олександрійському манускрипті текст подається без знаків пунктуації та наголосів, а в усіх інших манускриптах у віршах Об'явлення 1:17; 2:8 подано «протос» (Перший), то таке штучне наголошення поданого у ньому слова «прототокос», при якому воно перекладалось би як «перворідний», робило б ці місця неузгодженими з іншими манускриптами, показуючи Христа створеною істотою, а не Творцем. Якщо правильно поставити наголос у слові «прототокос», то воно перекладається як «первородець», і таке значення узгоджується з усіма іншими манускриптами, в яких Христа показано тим, хто є перед усім, як це й повинно бути. Ці істини разом з тим фактом, що всі надійні переклади надають перевагу варіанту «перший» над «перворідний», викривають одну з численних хитрих спроб перевернути Слово Боже неточними перекладами та мовними маніпуляціями.

Ісус сказав: «Я Альфа й Омега, Перший і Останній, Початок і Кінець» (Об'явлення 22:13), і не лише це. Він виявляє таємниці Іванові (Об'явлення 1:1; 22:16) та називає Себе Свідком вірним (Об'явлення 1:5), який свідчить: «Так, незабаром прийду!» (Об'явлення 22:20). Отже очевидно, що скрізь у книзі Об'явлення Ісус — це той, хто свідчить і хто йде (Об'явлення 1:2, 7), оскільки Іван записує усе саме за Його велінням (Об'явлення 22:16). Тому, коли підходити чесно, то ми маємо визнати Його всевладність як Першого й Останнього (Ісаї 48:12, Об'явлення 1:17 і 22:13), Господа над усім і Вічного Божого Слова, яке прийшло у тілі (Івана 1:1).

В Об'явленні 3:14 сказано, що Христос — «початок Божого творива», а у Колосян 1:15 — що Христос «роджений перш усякого творива». Ці вірші жодним чином не вказують на те, що Христос був створеною істотою. Грецьке слово «ἀρχή»/«архе» (Об'явлення 3:14) можна правильно перекласти як «походження» або «виток», і так воно й було перекладено в Івана 1:1 в англомовному «Перекладі Нового світу християнських грецьких писань» видання 1951 року. В Об'явленні 3:14 сказано, що Христос є вірним і правдивим свідком, «походженням» або «джерелом» Божого творіння. Це узгоджується з Євреїв 1:2 та Колосян 1:16–17, де Христа показано як Творця всього, тобто як Бога (Буття 1:1). Христос дійсно первородний усього створіння, оскільки Він — Нове творіння, зачатий без гріха (Луки 1:35), другий Адам (1 Коринтян 15:45, 47), Він є виконанням Божої обітниці про Боголюдину (Ісаї 7:14; 9:6; Михея 5:1) та Викупителя світу (Колосян 1:14). В Івана 3:13 сказано, що на небо не сховався ніхто, крім Христа, який зійшов з неба; у Филип'ян 2:11 стверджується, що Він — Господь (грец. «κύριος»/«кіріос»), і тому Він — «із неба Господь» (1 Коринтян 15:47), а отже й Бог, а не створена істота або «бог».

Господь Ісус також є «Первенець з мертвих» (Об'явлення 1:5)²² — тобто Він перший, хто воскрес у прославленому тілі (не в духовній формі — див. Луки 24:39–40), і такі тіла колись отримають і християни, як говорить про це апостол Іван: «...ще не виявилось, що ми будемо. Та знаємо, що, коли з'явиться, то будемо подібні до Нього, бо будемо бачити Його, як Він є» (1 Івана 3:2). Ми знаємо, що ці обітниці певні, «вірний бо Той, Хто

²² Або, якщо буквально, «першородець», «першонатхненник» — див. Євреїв 1:2.

обіцяв» (Євреїв 10:23), і всім, хто заперечує Божественність Христа, варто зауважити на Його попередження:

«Свідкую я кожному, хто чує слова пророцтва цієї книги: Коли хто до цього додасть що, то накладе на нього Бог кару, що написані в книзі оцій. А коли хто що відійме від слів книги пророцтва цього, то відійме Бог частку його від дерева життя, і від міста святого, що написане в книзі оцій» (Об'явлення 22:18–19).

7. **Івана 17:5** — *«І тепер прослав, Отче, Мене Сам у Себе тією славою, яку в Тебе Я мав, поки світ не постав» (Ісус Христос).*

Цей уривок Писання, розглянутий у світлі Ісаї 42:8 та 48:11, переконливо доводить, ким є насправді Господь Ісус, і слугує належним свідоцтвом Божественності Христа.

В Ісаї 42:8 Сам Єгова категорично стверджує: *«Я Господь, оце Ймення Мое, і іншому слави Своєї не дам, ні хвали Своєї божкам»*. І знову в Ісаї 48:11 Єгова виголошує: *«Ради Себе, ради Себе роблю, бо як буде збезцещене Ймення Мое? А іншому слави Своєї не дам»*.

З цих уривків з Ісаї чітко видно, що Єгова заявив з усією остаточністю, що притаманна Йому божественна слава, пов'язана з самою Його природою, не може і не буде віддаватися нікому, крім Нього Самого. Свідки Єгови не можуть висунути жодного аргументу на спростування Божої правди, відкритої в цих уривках Писання. Властива Богові слава належить лише одному Богові, і Він Своїми вустами виголосив, що саме так і має бути. Проте Бог наділив певною славою втілене Слово, і ця слава була явлена у присутності Святого Духа, чиею силою Христос діяв, перебуваючи у тілі, а Ісус, у свою чергу, передав її Своїм послідовникам (Івана 17:22). Але тут ідеться не про славу, властиву Божій природі, а про постійну присутність Святого Духа. Ці два цілком відмінних різновиди слави не слід плутати. Ісус молився про те, щоб отримати назад ту славу, яку Він мав у Отця, *«поки світ не постав»* (Івана 17:5), а не ту славу, яка була дана Йому як Месії, тобто ту, яку Христос обіцяв розділити зі Своїми учнями (вірш 22). У Писанні ніде немає вказівок на те, що ці два різновиди слави є рівними.

Господь Ісус Христос, молячись в Івана 17:5, також однозначно показав, що Він буде прославлений славою Отця, і слава Отця (Єгови) не була для нього чимось новим, оскільки Він стверджував, що мав її в (грец. «παρά»/«пара» — «біля», «разом») Отця («славою, яку в Тебе Я мав») ще до того, як виник світ. Свідки Єгови намагаються відповісти на це, показуючи позірну суперечність: якщо Він був Богом, то де була Його слава, коли Він ходив по землі?

Щоб відповісти на це питання, звернімося до щонайменше чотирьох окремих випадків, наведених у Писанні, коли Христос показував Свою славу і являв Свою силу й Божественність. На горі Переображення (Матвія 17:2) Христос сяяв властивою Йому Божою славою, і ця слава весь час була з ним, анітрохи не зменшуючись; була вона з Ним тоді, коли в Івана 18:6 Господь назвав себе словами «Я є», ототожнюючи себе з Єговою, — Він випромінював стільки слави, що її вистачило, щоб зробити безсилими тих, хто прийшов по Нього. Івана 17:22 також є підтвердженням виявленої слави Єгови, коли Ісус, дивлячись на близький хрест, молиться за Своїх учнів та підтверджує, що джерелом Його слави є Божа сутність. Слава Христового воскресіння також є виявом Його Божественності і показує Його як Самого Бога.

Отже, цілком чітко видно, що аргумент, який висувається свідками Єгови, що Христос являв не Свою славу, є недійсним і не має підстав у Писанні. Насправді ж Господь Ісус являв справжню славу Своєї природи в тих справах, які Він робив, і, як каже Іван в Івана 1:14: *«І Слово сталося тілом, і перебувало між нами, повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його, славу як Однородженого від Отця»*.

Апостол Павло у Филип'ян 2 розвіює всі сумніви з цього приводу, пишучи під проводом Святого Духа, що Христос ніколи не переставав бути Єговою навіть під час Свого земного втілення. Цікаво відзначити, що грецьке слово «υπαρχων»/«упархон», перекладене у Филип'ян 2:6 як «бувши», буквально означає «залишаючись» або «не припиняючи бути» (див. також 1 Коринтян 11:7), отже, в цьому контексті Христос ніколи не переставав бути Богом і залишався у властивій Йому Сутності; Він воістину був Богом, явленим у тілі.

Нещодавно відбулася розмова з одним пересічним свідком Єгови, і він, намагаючись уникнути очевидного проголошення Божественності Христа, відкритої в цьому тексті, вдався до узвичаєної практики Товариства, яка полягає в підміні грецьких слів, і заявив, що прийменник «в» (грец. «пара») в Івана 17:5 насправді означає «через», і тому слава, про яку йдеться у цьому вірші, не є доказом Божественності Христа, оскільки це слава Єгови, і вона просто сяє «через» Сина; це не Його власна слава, а лише прояв слави Єгови.

Тут ми знову стикаємося з проблемою нелогічної екзегези, і відповідь на неї варто шукати в самому грецькому тексті. Якщо ми віримо, що Бог надихав авторів Біблії, ми маємо вірити, що і біблійна граматику є богонатхненною, інакше як би Він зміг передати Свої думки без помилок? Невже Бог довірив би Свої богонатхненні слова недосконалим граматичним здібностям людини? Ні! Якби Він так учинив, то наразив би Своє Слово на ризик спотворення; а тому Він, як мудрий і розважливий Господь, напевно розповсюдив Своє натхнення і на граматику, якою послуговувались Його служителі, щоб їхні слова змогли передати Його думки безпомилково, без перекручень і цілком надійно. Пам'ятаючи про це, розглянемо будову цього вірша та вжиті у ньому слова.

Грецьке слово «пара», що означає «поряд», «разом з», «при» (у перекладі І. Огієнка — «в») вжито в Івана 17:5 при давальному відмінку, тому не повинне перекладатися словом «через», але, відповідно до словника Тайера, правильним перекладом є саме «разом з», і Тайер подає Івана 17:5 як приклад правильного перекладу цього грецького прийменника.

Не слід допускати, щоб казали, що грецький прийменник «пара» в цьому контексті вказує на щось менше, ніж на властиву Христові рівність — *«славою, яку в Тебе Я мав, поки світ не постав»*.

Господь Ісус Христос чітко вказав на те, що Він як Бог Син мав божественну славу при своєму Отці та Святому Духові ще перед закладами світу. Христос також заявив, що Він мав намір знову прийняти цю славу з усією притаманною їй божественною силою після воскресіння Його земного храму, тобто тіла, яке через необхідність, оскільки було обмеженим, приховувало з Його добровільної згоди вічну силу й Божественність (Филип'ян 2:5–8). Слава, про яку Він говорив, сяяла не тільки через Отця; вона споконвічно притаманна й Синові, і оскільки Іван під проводом Святого Духа навмисно вжив прийменник «пара» («при», «разом з», «біля», «в»), а не «діа» («через», «від»), висунутий свідками Єгови аргумент не витримує критики. Господь Ісус говорив про славу Отця як про таку, що належить Йому, а оскільки Єгова сказав, що не дасть Своєї власної слави іншому (Ісаї 42:8), то неможливо заперечувати єдність Сутності між Ним і Христом; вони Єдині у всіх дивовижних і таємничих сенсах, які ми не можемо повністю зрозуміти, проте радо їх приймаємо і так залишаємося вірними Божому Слову.

8. Івана 20:28 — «А Хома відповів і сказав Йому: Господь мій і Бог мій!»

Жодне дослідження Божественності Христа не може бути повним без згадки про найбільше біблійне свідчення на його користь. Таке свідчення подано в Івана 20:28.

Починаючи з вірша 24 Хому зображено як послідовного скептика, який відмовився повірити, що Христос воскрес і фізично з'явився в тому самому тілі, в якому Він був

розп'ятий на хресті. У вірші 25 Хома вперто заявляє: *«Коли на руках Його знаку відцвяшного я не побачу, і пальця свого не вкладу до відцвяшної рани, і своєї руки не вкладу до боку Його, не ввірую!»* Прослідкувавши за тим, як розгортаються події у віршах 26 та 27, ми бачимо, що Господь з'являється Хомі разом з іншими учнями та показує йому Своє тіло з ранами, отриманими на Голгофі. Це був не дух і не привид, не якась «форма», яку Він прийняв для цього випадку, як стверджують свідки Єгови. Це було те саме тіло Христа, на якому залишилися сліди жахливих тортур, мук та ганебної смерті. Перед очима учня-скептика постали свідоцтва, які самою своєю наявністю спонукали його вклонитися Тому, хто показав Сутність Божества. *«А Хома відповів і сказав Йому: Господь мій і Бог мій!»* Це була єдина чесна відповідь, яку міг дати Хома — Христос довів, ким Він є насправді, Він показав, що Він Господь Бог. Обґрунтуймо це твердження так, щоб не залишилося жодних сумнівів.

Свідки Єгови марно намагалися обійти пряме значення цього вірша у грецькому тексті (у перекладах «The Emphatic Diaglott» та «Біблія. Переклад Нового світу»), але несвідомо самі остаточно підтвердили його авторитетність, як показує короткий огляд їхніх джерел.

У перекладі «The Emphatic Diaglott» (Івана 20:28, с. 396) слова «ο θεός μου»/«ο теос μου» (буквально «Бог мене», чи «мій Бог») вказують на Єгову; оскільки у цьому словосполученні вжито означений артикль, то, використовуючи аргумент самих свідків Єгови, воно має означати «єдиного правдивого Бога» (Єгову), а не просто якогось «бога». На с. 776 у додатку до англomовного видання «Перекладу Нового світу грецьких писань» у примітці сказано: «Отже, в Івана 1:1, 2 вжито «ο теос» для розрізнення Бога Єгови та бога-Слова (Логосу), однородженого бога, як його названо в Івана 1:18». Розсудімо тверезо. Якщо Хома назвав воскреслого Христа Єговою (про що свідчить означений артикль) («ο κύριός μου και ο θεός μου»/«ο куріос μου кай ο теос μου») і Христос не відмовився від цього визнання, а підтвердив його, сказавши (вірш 29): *«Тому ввірував ти, що побачив Мене? Блаженні, що не бачили й увірували!»*, тоді жодні маніпуляції з текстом у ширшому контексті не можуть скасувати головної думки — що Ісус Христос є Бог Єгова!

У «Перекладі Нового світу» навмисно не подано будь-яких пояснень до грецького тексту щодо цієї теми, але так само навмисно вставлено на полях (с. 350) шість згадок про Христа як про «бога», які, за задумом авторів, неухвально дослідник Біблії мав би прийняти за правду. Зазвичай ці посилання подано без зв'язку з іншими текстами, і про чотири з них (Ісаї 9:6; Івана 1:1; 1:18; 10:35) ми вже говорили вище. Тут виникає питання, чи існує ще якийсь Бог крім Єгови, якого свідки Єгови визнають правдивим, кажучи про Христа як про «бога» (Івана 1:1; Ісаї 9:6)? Писання не дає нам жодної іншої відповіді, крім «категорично НІ!» Немає жодного іншого Бога, крім Єгови (див. Ісаї 45:21–23; 44:68; 37:16, 20; тощо).

Дійсно, у Писанні згадується чимало так званих богів, проте вони називаються так не тому, що вони такими є за своєю суттю чи що їм притаманне самоіснування, а лише через хвалу і поклоніння, яку вони отримують від людей. Сатана теж належить до цієї категорії, оскільки він — «бог віку цього», і він утримує це положення тільки тому, що невідроджені та нечестиві люди віддають йому службу й поклоніння, які належать Богові.

Апостол Павло остаточно утверджує цю істину у своєму чіткому аналізі ідолопоклонства та лжебогів у 1 Коринтян 8:4–6, де він виголошує, що ідол сам собою — ніщо і що ні на небі, ні на землі немає іншого бога, крім Єгови, що б не вигадували люди.

Тепер усе чітко. Хома вклонився Христові як воскреслому втіленню Божества (Єгови); Іван виголосив Його Божественність від вічності (Івана 1:1); а Христос незаперечно підтвердив її: *«Бо коли не ввіруєте, що то Я [є], то помрете в своїх гріхах»* (Івана 8:24; пор. Вихід 3:14). Жодні псевдонаукові методи та ухилення від пояснень ніколи не змі-

нять чітко проголошеної правди Слова Божого. Ісус Христос — Господь всього! І подобається це комусь чи ні, але свідки Єгови ніколи не знищать та не усунуть цю правду. Хай би що люди не робили з Божим Словом на землі, воно залишається вічним у своїй славі, як написано: *«Навіки, о Господи, слово Твоє в небесах пробуває»* (Псалом 119:89).

9. Івана 5:18 — *«Він... Бога Отцем Своїм звав, тим роблячись Богові рівним».*

Завершенням глави, присвяченій цій важливій темі, є цей вірш, який не потребує пояснень. Переклад вжитого тут грецького слова «ἴσων»/«ісон» («рівним») не підлягає сумніву чи обговоренню; крім того, ні контекст, ні граматики не дають підстав для такого тлумачення, що Іван тут пише лише про те, що говорили про Ісуса юдеї, як безпідставно стверджують свідки Єгови. Структура речення чітко вказує на те, що це сказано було Іваном за натхненням Святого Духа, а не євреями! За бажання будь-хто може скласти схему цього речення і самостійно переконатися у цьому. Жоден серйозний вчений або коментатор ніколи не ставив цього під сумнів. У розумінні євреїв заява Ісуса про те, що Він Божий Син, була претензією на рівність з Богом, і свідкам Єгови варто було б цей факт зауважити!

Отже, ми бачимо, що наш Господь рівний Богові Отцю і Святому Духу за Своєю Божественною природою, хоча Він і став нижчим (як людина) добровільно, прийнявши природу людини як останній Адам (Івана 14:28; 1 Коринтян 15:45–47). Навіть один цей текст має величезне значення, він є сильним доказом Божественності нашого Господа.

Виповнення пророцтв про Ісуса Христа

У хронологічній послідовності²³

СУТЬ ПРОРОЦТВА	ДЕ ЗАПИСАНО	ЯК ВИКОНАНО
Сім'я жінки	Буття 3:15	Галатів 4:4; Об'явлення 12:5
З людського роду	Буття 12:3; 18:18; 49:10; Ісаї 11:1	Івана 1:45; Дії 3:25; 13:23; Галатів 3:8
Час Його приходу	Даниїла 9:24–25	Івана 1:41; 4:25–26
Народжений від діви	Ісаї 7:14; Михея 5:2	Матвія 1:23; Луки 1:26–35
Нащадок Сима	Буття 9:27	Луки 3:36
Нащадок Авраама	Буття 12:3; 18:18	Матвія 1:1–2; Луки 3:34; Дії 3:25
Нащадок Ісаака	Буття 17:19; 21:12	Матвія 1:2; Луки 3:34; Римлян 9:7
Нащадок Якова	Буття 28:14; Числа 24:17	Матвія 1:2; Луки 3:34
З Юдиного племені	Буття 49:10; Михея 5:1	Матвія 1:2; 2:6; Об'явлення 5:5
З Давидового дому	Ісаї 9:6; Єремії 23:5	Матвія 1:1, 6; Луки 3:31; Івана 7:42
Місце народження	Михея 5:1	Матвія 2:1–6; Луки 2:4; Івана 7:42
Вигублення невинних немовлят	Єремії 31:15	Матвія 2:17–18

²³ Матеріал взято з книги *The Holy Bible. King James Version // Analytical Ed.* — Chicago: John A. Dickson Publishing Co., 1941. — Р. 1087.

Втеча до Єгипту	Осії 11:1	Матвія 2:15
Служіння в Галілеї	Ісаї 9:1–2	Матвія 4:15–16
Пророк	Повторення Закону 18:15	Івана 1:45; 6:14; Дії 3:22; 7:37
Священик за чином Мелхиседековим	Псалом 110:4	Євреїв 5:6; 6:20; 7:17, 21
Очищення храму	Псалом 69:10	Івана 2:17
Відкинутий євреями та поганями	Псалом 2:1	Івана 6:66; Дії 4:25–26
Духовне багатство	Псалом 45:8; Ісаї 11:2	Луки 4:18
Урочистий в'їзд до Єрусалима	Ісаї 62:11; Захарія 9:9	Матвія 21:1–10; Івана 12:14–16
Зрада друга	Псалом 41:10	Матвія 26:15; Марка 14:10, 21.
За тридцять срібняків	Захарія 11:12–13	Матвія 26:15; Марка 14:10, 21
Суд і розп'яття		
Мовчання у відповідь на звинувачення	Псалом 38:14; Ісаї 53:7	Матвія 26:63; 27:12–14
Замісні страждання	Ісаї 53:4–6, 12; Даниїла 9:26	Матвія 8:17; Римлян 4:25; 1 Коринтян 15:3; Євреїв 9:28; 1 Петра 3:18
Смерть зі злочинцями	Ісаї 53:9–12	Матвія 27:38; Луки 23:40–43
Пробиті руки та ноги	Псалом 22:17; Захарія 12:10	Івана 20:27
Образи, глузування	Псалом 109:25; 22:7–8	Матвія 27:39; Марка 15:29
Напування жовцю та оцтом	Псалом 69:22	Матвія 27:34, 48; Івана 19:29
Жереб за одягу	Псалом 22:19	Марка 15:24; Івана 19:24
Не зламана жодна кістка	Вихід 12:46; Псалом 34:21	Івана 19:36
Похований у багатого	Псалом 16:9; Ісаї 53:9	Матвія 27:57–60
Воскресіння	Псалом 16:10; Осії 6:2	Матвія 27:63; 28:6; Дії 2:27–31
Вознесіння	Псалом 68:19; 110:1	Луки 24:51; Дії 1:9; Ефесян 4:8–10; Євреїв 1:3

Узгоджені Євангелії

Узгодження Євангелій, або узгоджені Євангелії, — це хронологічний виклад подій, описаних у чотирьох Євангеліях. Завдяки такому узгодженню значно легше побачити різні періоди життя нашого Господа, а чотири різні оповіді сприймати як виразні частини цілісної історії. Проповіді, притчі та чудеса розміщено тут у хронологічному порядку. Той, хто береться до дослідження Євангелій, побачить чимало користі у такому узгодженому поданні матеріалу, завдяки якому вивчення буде легшим.

ТРИДЦЯТЬ РОКІВ	Матвія	Марка	Луки	Івана
Вступ				
Пролог до Євангелії від Івана				1:1–18
Передмова до Євангелії від Луки			1:1–4	
Родоводи	1:1–17		3:23–38	
Оголошення				
1. Обіцянка народження Івана Христителя			1:5–25	
2. Марії			1:26–38	
3. Йосипу	1:18–25			
4. Під час відвідин Єлисавети Марією			1:39–56	
Народження Івана та Ісуса				
1. Іван Христитель			1:57–80	
2. Народження Ісуса	1:18–25		2:1–7	
3. Оголошення пастухам			2:8–20	
Дитинство Ісуса				
1. Обрізання			2:21	
2. Принесення до храму			2:22–39	
3. Мудреці зі Сходу	2:1–12			
4. У Єгипті. Повернення до Назарета	2:13–23			

Роки у Назареті				
1. Дитинство	2:23		2:39–40	
2. У Єрусалимі у віці 12 років			2:41–50	
3. Решта років у Назареті			2:51–52	
ПОЧАТОК ЙОГО СЛУЖІННЯ	Матвія	Марка	Луки	Івана
1. Праця Івана Христителя	3:1–12	1:1–8	3:1–20	
2. Хрищення Ісуса	3:13–17	1:9–11	3:21–23	
3. Спокушування Ісуса	4:1–11	1:12–13	4:1–13	
4. Слова Івана, звернені до священників і левитів				1:19–28
5. Агнець Божий				1:29–34
6. Перші учні				1:35–42
7. Пилип і Нафанаїл				1:43–51
8. Перше чудо — у Кані				2:1–11
Переміна води у вино				
а) На весіллі — в час радості				
б) Без слів				
в) Єдине чудо, що сталося під час радісної події				
9. У Капернаумі				2:12
РАННЕ СЛУЖІННЯ В ЮДЕЇ	Матвія	Марка	Луки	Івана
У Єрусалимі				
1. Перше очищення Храму				2:13–22
2. Перша проповідь — Никодим				3:1–21
а) Учитель ізраїльський. Прийшов уночі				
б) Його визнання Ісуса				
в) Народження згори. Праця Духа				
г) Син — шлях до Царства				
д) Дві категорії — хто вірує і хто не вірує				
У Юдеї				
1. Христос христить				3:22–24
2. Іван в Еноні — його свідоцтво				3:25–36
У Самарії				
1. Вихід з Юдеї	4:12	1:14		4:1–3
2. Жінка з Самарії				4:4–26

Жива вода				
а) Прохання і здивування				4:7–9
б) Сказане слово та зацікавленість				4:10–15
в) Розкриття правди — зростання внутрішнього докору				4:16–19
г) Божий характер та поклоніння Богові				4:20–24
д) Христос відкриває Себе				4:25–26
3. У Сіхарі. Люди ввірували				4:27–42
СЛУЖІННЯ В ГАЛІЛЕЇ	Матвія	Марка	Луки	Івана
Перший період				
I. Перед першим циклом				
1. Початок служіння	4:12–17	1:14–15	4:14–15	4:43–45
2. Зцілення сина царедворця				4:46–54
а) Звернення та докір Христа				
б) Запевнення — син у Капернаумі				
в) Віра виправдалась і зросла				
3. Ісуса вперше відкидають у Назареті			4:16–30	
4. Оселяється у Капернаумі	4:13–16		4:31	
II. Перший цикл				
1. Покликання чотирьох	4:18–22	1:16–20	5:1–11	
Ловитва риби				
а) Повеління відплисти на глибіню				
б) Безплідна праця впродовж ночі				
в) Позірне лихо — розірваний невід, човни почали тонути				
г) Ловці людей				
2. Чудеса у Капернаумі	8:14–17	1:21–34	4:31–41	
Уздоровлення Симонової тещі. Чоловік з нечистим духом				
3. Проповідь у Галілеї	4:23; 8:2–4	1:35–45	4:42–44; 5:12–16	
Уздоровлення прокаженого				
а) Його стан — увесь укритий проказою				
б) Повний віри: «Господи, коли хочеш...»				

в) Ісусова відповідь: «Хочу»				
г) Послух Мойсеевому закону				
III. Ворожість законовчителів і фарисеїв				
1. Уздоровлення розслабленого	9:2–8	2:1–12	5:17–26	
а) У домі Петра в Капернаумі				
б) Подолання перешкод				
в) Сумнів у Ісусовій владі. Його право прощати гріхи. Це право підтверджене дією.				
2. Покликання Матвія	9:9–13	2:13–17	5:27–32	
3. Про піст	9:14–17	2:18–22	5:33–39	
4. Недужий чоловік				5:1–16
а) Час Пасхи				
б) Субота — купальня Віфесда				
в) Слабував 38 років				
г) Слово зцілення: «Уставай».				
5. Христос і Отець				5:17–47
а) Привід — uzдоровлення недужого				
б) Звинувачення — порушення суботи. Робив Себе Богові рівним				
в) Справи Отця і Сина				
г) Те, що довірено Синові				
д) Христове свідоцтво				5:30–47
6. Зривання колосся в суботу	12:1–8	2:23–28	6:1–5	
7. Зцілення сухорукого	12:9–14	3:1–6	6:6–11	
а) У синагозі в суботу				
б) Застосування Його принципу				
в) Ворожість та злі задуми				
Другий період				
I. Організація Царства				
1. Навчання та зростання слави	4:23–25 12:15–21	3:7–12	6:17–19	
2. Вибір Дванадцятьох	10:2–4	3:13–19	6:12–19	
3. Проповідь на горі	5–7		6:20–49	
Конституція Царства та його громадяни				

а) Заповіді Блаженства				
б) Істинна праведність				
в) Ісусова етика				
г) Щирість та лицемірство				
д) Дочасне і вічне				
е) Принципи вищого життя				
ж) Два шляхи				
и) Випробовування та виконання Його слів				
II. Другий цикл				
1. Зцілення слуги сотника	8:5–13		7:1–10	
а) Дивовижна віра				
б) Похвальне смирення				
в) Порівняння і запевнення				
2. Воскресіння сина вдови — в Наїні			7:11–17	
а) Ісусове співчуття				
б) Повеління				
в) Переконавання — Великий Божий Пророк				
3. Посланці від Івана Христителя	11:2–30		7:18–35	
Прихід до Отця через Сина	11:25–30			
а) Утаєне від мудрих і розумних				
б) Передане Синові				
в) Відкрите та дане Сином				
4. Помазання Ісуса у домі Симона			7:36–50	
Притча про двох боржників			7:36–50	
а) Дискредитація Ісуса як пророка				
б) Підстави для любові				
в) Симон порівнюється з грішником				
5. Ісусові супутники			8:1–3	
III. Навчання поблизу Галілейського моря				
1. Попередження книжникам і фари-сеям	12:22–45	3:19–30		
Зцілення німого сліпця				
а) Богозневажні звинувачення				
б) Виявлена суперечність				

в) Незаперечна істина				
г) Непростимий гріх				
2. Правдива рідня Христа	12:46–50	3:31–35	8:19–21	
3. Притчі біля моря	13:1–53	4:1–34	8:4–18	
Притча про сіяча				
а) Посіяне при дорозі — видзьобане				
б) Посіяне на кам'янистому ґрунті — посохло				
в) Посіяне поміж тернини — заглушено				
г) Посіяне на добрій землі — зродило				
Притча про насіння		4:26–29		
а) Посіяне в серці				
б) Зростає непомітно				
в) Виростає поступово				
г) Жнива				
Притча про кукіль				
а) Двоє сіячів				
б) Двоє жнив				
в) Збір і розділення				
г) Пояснення притчі	13:36–43			
Притча про гірчичне зерно				
а) Дрібність зерна				
б) Величезна сила				
Притча про розчину				
а) Змішується з тістом				
б) Вплив на тісто				
Притча про захований скарб				
Скарб, ціна, радість				
Притча про дорогоцінну перлину				
Шукач, купівля				
Притча про невід				
а) Зловлене різне				
б) Сортуння, розділення				
в) Коли наповниться невід, а не коли повно в морі				

IV. Чудеса біля моря				
1. Утихомирення бурі	8:18,23–27	4:35–41	8:22–25	
а) Небезпека, страх				
б) Ісус спить				
в) Звернення, реакція, здивування				
2. Біснуваті з землі Гадаринської	8:28–34	5:1–20	8:26–39	
а) Мешкання, нестримність				
б) Визнання Ісуса				
в) Відновлення притомного стану				
3. Воскресіння дочки Яіра	9:18–26	5:21–43	8:40–56	
Хвора жінка				
а) Тривалість її хвороби				
б) Цілющий дотик				
в) Сила віри				
4. Двоє сліпих і німий біснуватий	9:27–34			
V. Третій цикл				
1. Ісуса вдруге відкидають у Назареті	13:54–58	6:1–6		
2. Дванадцять послані на служіння	9:35–11:1	6:7–13	9:1–6	
3. Смерть Івана Хрестителя	14:1–12	6:14–29	9:7–9	
VI. У Капернаумі				
1. Нагодування п'яти тисяч	14:13–23	6:30–46	9:10–17	6:1–15
а) Проблема				
б) Дивовижне розв'язання				
в) Залишок				
2. Ісус іде морем	14:24–36	6:47–56		6:16–21
а) Особа Ісуса у цьому чуді				
б) Розвіяний страх; пропозиція Петра				
в) Утихомирення стихій				
3. Хліб Життя				6:22–71
а) Докір				
б) Вимоги знамення				
в) Христос — хліб життя; манна				
г) Слова Ісуса, за які на Нього рем- ствували				
д) Результат проповіді				

4. Лицемірство книжників і фарисеїв	15:1–20	7:1–23		
а) Привід — немиті руки				
б) Звинувачення лицемірів				
в) Те, що сквернить				
Третій період				
I. Відхід на Північ				
1. У землі тирські й сидонські				
Дочка сиропінікіянки	15:21–28	7:24–30		
а) Знехтуване лихо				
б) Повторене прохання				
в) Нагорода за велику віру				
2. Повернення через околиці Десяти-містя	15:29–31	7:31–37		
Зцілення глухонімого				
а) Використання допоміжних засобів				
б) Повеління, відповідь і результат				
II. Повернення до Галілейського моря				
1. Нагодування чотирьох тисяч	15:32–38	8:1–9		
а) Милосердний Христос				
б) Нерозуміння учнів				
в) Обмежені ресурси в Ісусових руках				
2. Фарисеї вимагають ознаки з неба	15:39–16:12	8:10–21		
3. Сліпий біля Віфсаїди		8:22–26		
а) Використаний метод uzдоров-лення				
б) Недосконалий зір; люди, мов де-рева				
в) Досконалий зір				
III. Другий відхід на Північ				
1. Велике віровизнання Петра	16:13–20	8:27–30	9:18–21	
2. Перше оголошення про майбутню смерть	16:21–28	8:31–9:1	9:22–27	
3. Переображення Підтвердження оголошеного раніше	17:1–13	9:2–13	9:28–36	
4. Біснுவатий хлопчик	17:14–20	9:14–29	9:37–43	
а) Сумне видовище				

б) Безсилля учнів				
в) Слово, що має силу uzдоровлення				
5. Друге оголошення про майбутню смерть	17:22–23	9:30–32	9:43–45	
IV. У Капернаумі				
1. Дидрахми на храм — податок	17:24–27			
2. Упокорення і прощення	18	9:33–50	9:46–50	
Притча про немилосердного раба	18:21–35			
а) Царський указ та його милосердя				
б) Підла поведінка раба				
в) Справедливі дії царя				
V. Прихід до Єрусалима				
1. На свято Кучок				7:1–52
2. Жінка, схоплена в перелюбі				7:53–8:11
3. Христос — Світло для світу				8:12–30
а) Приголомшливе твердження — «Я Світло»				
б) Звинувачення — неправдиве свідчення про Себе				
в) Відповідь на звинувачення				
г) Інший свідок — Отець				
4. Духовна воля				8:31–59
а) Воля через правду				
б) Воля через Сина				
в) Рабство у диявола				
г) Більший за Авраама				
СЛУЖІННЯ У ПЕРЕЇ	Матвія	Марка	Луки	Івана
Перед святом Відновлення				
1. Вихід з Галілеї	19:1–2	10:1	9:51–62	
2. Сімдесят призначені та послані на служіння			10:1–24	
3. Добрий самарянин			10:25–37	
а) Питання — хто мій ближній				
б) Поводження розбійників				
в) Поводження священика і левита				
г) Поводження самарянина				

4. Прихід до Віфанії — Марта й Марія			10:38–42	
5. Сліпий від народження				9:1–41
а) Пояснення самого сліпця				
б) Розслідування і причина				
в) Звинувачення; безпідставність				
г) Те, що цей чоловік знав достеменно				
6. Пастир Добрий				10:1–21
а) Несправжній вівчар — злодій				
б) Риси доброго пастиря				
в) Христос — Двері				
г) Любов пастиря до овець				
7. На святі Відновлення				10:22–42
Нападки фарисеїв у храмі				
Від свята до відходу				
1. Слово про молитву			11:1–13	
а) Господня молитва				
б) Наполегливий приятель				
Запевнення у трьох відповідях.				
Дари земного батька і Небесного Отця				
2. Зцілення німого біснуватого			11:14	
Богозневажне звинувачення				
3. Слово проти фарисеїв			11:15–54	
а) Сатана поділився сам супроти себе				
б) Рід, що ознаки шукає				
в) Ніневітяни та цариця південна				
г) Більший, аніж Соломон				
д) Призначення засвіченого світильника				
е) Горе фарисеям та законникам				
4. Покладання на Бога; прихід Христа			12:1–59	
а) Застереження та напоумляння				
б) Притча про нерозумного багача				
Процвітання нерозумного				
Вдоволення нерозумного				
Смерть та засудження нерозумного				

в) Чого потрібно шукати				
г) Життя з поглядом на прихід Христа				
5. Галілеяни, яких убив Пилат			13:1–9	
Потреба покаяння				
Безплідне фігове дерево				
а) Вирок дереву				
б) Благання винаря				
в) Можливість для покаяння				
6. Скорчена жінка			13:10–21	
а) Тривалість її хвороби				
б) Цілющі слова та дія				
в) Засоромлений начальник, що дорікав за суботу				
7. Ті, хто спасеться			13:22–30	
8. Застереження щодо Ірода; Відповідь Христа			13:31–35	
9. Споживання їжі з фарисеєм			14:1–24	
Уздоровлення хворого на водянку				
Притча про гостя, запрошеного на весілля				
а) Глупота самозвеличення; засоромлення				
б) Чеснота впокорення; піднесення				
Притча про велику вечерю				
а) Запрошення, все наготовано				
б) Запрошення відхилено — відмовки				
в) Нове запрошення; запрошені				
10. Вирахування вартості			14:25–35	
а) Приклади: будівничий, цар				
б) Застосування — ціна учнівства				
11. Три притчі на захист прийняття грішників			15	
Загублена вівця			15:1–7	
а) Пошуки та віднайдення				
б) Радість пастиря				
в) Радість на небі за грішника, що кається				

Загублена драхма			15:8–9	
а) Ретельні пошуки				
б) Радість знахідки				
в) Радість на небі за грішника, що кається				
Блудний син			15:11–32	
а) Що залишив блудний син — дім батька				
б) Втратив гроші, гідність, самоповагу				
в) Його постанова, сповідання, упокорення				
г) Повернення та тепле вітання				
д) Погляд брата; погляд батька				
12. Притчі для застереження			16	
Невірний управитель				
а) Вимога звіту				
б) Жах управителя				
в) Усунення проблеми; мудрі заходи				
Багач і Лазар				
а) Протиставлення умов земного життя				
б) Протиставлення умов майбутнього життя				
в) Звернення до Авраама				
г) Нагадування; неможливість				
13. Природа правдивого служіння			17:1–10	
Нікчемний раб				
а) Два види вчинків:				
з обов'язку,				
З милості — служіння понад законні вимоги				
б) Раб зробив, що був повинен зробити				
в) Щедре служіння з любов'ю				
14. Воскресіння Лазаря				11:1–46
а) Чотири дні у гробі				
б) Час смутку, але можливість для віри				
в) Велика правда перед великим чудом				

г) Зроблено неймовірне				
д) Ті, що ввірували				
15. Відхід до Єфрема				11:47–54
Повернення до Єрусалима				
1. Зцілення десятих слабих на проказу			17:11–19	
а) Їхнє палке прохання				
б) Дані вказівки — очистилися в дорозі				
в) Один вдячний				
2. Прихід Царства			17:20–18:8	
а) Майбутнє відступництво				
б) Прихід Христа				
Неправедний суддя				
а) Прохання вдови				
б) Егоїстичні мотиви судді				
в) Божа оборона для Його обраних				
3. Фарисей та митник			18:9–14	
а) Молитва фарисея				
«Я не такий, як інші люди...»				
Перелік того, що він робить				
б) Молитва митника				
Упокорення, покаяння, прохання про милість				
4. Про розлучення	19:3–12	10:2–12		
5. Благословення дітей	19:13–15	10:13–16	18:15–17	
6. Багатий начальник	19:16–30	10:17–31	18:18–30	
7. Робітники у винограднику	20:1–16			
8. Третє оголошення про Його майбутню смерть	20:17–19	10:32–34	18:31–34	
9. Поривання Якова та Івана	20:20–28	10:35–45		
10. Сліпі біля Єрихона	20:29–34	10:46–52	18:35–43	
а) Їхня нагальна потреба та палке благання				
б) Не облишали спроб попри супротив				
в) Отримали те, чого бажали				
11. Закхей, старший над митарями в Єрихоні			19:1–10	

12. Притча про десять мін			19:11–28	
а) Довірене рабам				
б) Достойні, вірні раби				
в) Засудження невірному раба				
г) Суд над бунтарями				
13. Марія помазує Ісуса у Віфанії	26:6–13	14:3–9		12:1–8
СТРАСНИЙ ТИЖДЕНЬ	Матвія	Марка	Луки	Івана
Неділя				
Урочистий в'їзд до Єрусалима	21:1–11	11:1–11	19:29–44	12:12–19
Понеділок				
1. Прокляте фігове дерево	21:18–19	11:12–14		
2. Друге очищення Храму	21:12–17	11:15–19	19:45–48	
Вівторок				
1. Засохле фігове дерево	21:20–22	11:20–25		
2. Влада Христа ставиться під сумнів	21:23–27	11:27–33	20:1–8	
Про очищення Храму				
3. Притчі для застереження	21:28–22:14	12:1–12	20:9–19	
Двоє синів				
а) Перший відмовився працювати, але згодом послухався				
б) Другий погодився працювати, але не пішов				
в) Котрий з двох учинив волю батькову?				
г) Застосування щодо євреїв				
Притча про виноградник				
а) Відданий винарям; їхнє поводження з рабами господаря та його сином				
б) Відплата. Погублені жорстоко. Виноградник дано іншим винарям. Застосування щодо євреїв				
Весілля				
а) Знехтуване запрошення				
б) Царська розплата. Нове запрошення				
в) Гість без весільної одежі				
4. Питання єврейських начальників	22:15–40	12:13–34	20:20–40	
5. Питання Христа, на яке ніхто не дав відповіді	22:41–46	12:35–37	20:41–44	

6. Звинувачення фарисеїв	23:1–39	12:38–40	20:45–47	
а) Засудження їхніх злочинів та лицемірства				
б) Майбутні лиха; відплата				
7. Дві лепти вдови		12:41–44	21:1–4	
Остання дія в Храмі				
8. Язичники шукають Ісуса				12:20–36
9. Євреї відкидають Христа				12:37–50
10. Слово на Оливній горі	24–25	13	21:5–38	
Майбутні події та прихід Христа				
а) Передбачене зруйнування Храму				
б) Євангелія проповідана всім народам				
в) Події, характерні для цього часу				
г) Прихід Христа				
д) Притча про десять дів	25:1–13			
1. Нерозумні взяли каганці, не взяли оливи				
2. Мудрі взяли каганці та посудинки з оливою				
3. Прихід Молодого				
е) Притча про таланти	25:14–30			
1. Навіщо вони роздані				
2. Зроблені інвестиції				
3. Звіт, нагороди; догана				
ж) Суд над народами				
11. Змова. Первосвященики та Юда	26:1–5, 14–16	14:1–2, 10–11	22:1–6	
Середа Про цей день не сказано нічого				
Четвер				
1. Пасха та вечеря Господня	26:17–30	14:12–26	22:7–30	13:1–30
2. Останні слова	26:31–35	14:27–31	22:31–38	13:31–16:33
Слово у горниці				14
а) Їхній Господь відходить, щоб знову прийти				14:1–3
б) Христос — дорога, і правда, і життя				14:6
в) Христос і Отець				14:9–11

г) Обіцянка Втішителя				14:16–17
Виноградина й галуззя				15
Дорогою до Гефсиманії				
а) Зв'язок між Христом і Його Церквою				
Виноградина — життя для галуззя				
Взаємна любов				
б) Ставлення світу; переслідування				
Відхід та повернення				16
а) Необхідність Його відходу				
Пришестя Святого Духа				
б) «Незабаром» — час Його відсутності				
в) Радість Його повернення				
5. Заступницька молитва				17
П'ятниця				
1. У Гефсиманії	26:30, 36–46	14:26, 32–42	22:39–46	18:1
2. Зрада та арешт	26:47–56	14:43–52	22:47–53	18:1–11
Зцілення вуха Малха				
3. Суд; перед єврейською владою	26:57– 27:10	14:53–72	22:54–71	18:12–27
4. Христос перед Пилатом	27:2, 11– 31	15:1–20	23:1–25	18:28– 19:16
5. Розп'яття	27:32–56	15:21–41	23:26–49	19:16–37
6. У гробі	27:57–61	15:42–47	23:50–56	19:38–42
Субота. Сторожа біля гробу	27:62–66			
ВІД ВОСКРЕСІННЯ ДО ВОЗНЕСІННЯ	Матвія	Марка	Луки	Івана
1. Порожній гріб	28:1–10	16:1–11	23:56– 24:12	20:1–18
2. Відповідь сторожі	28:11–15			
3. Дорогою до Еммауса		16:12–13	24:13–35	
4. З'явлення Христа				
Учням у Єрусалимі (Хоми не було)		16:14	24:36–43	20:19–25
Хомі разом з іншими				20:26–29
Сімом учням біля Галілейського моря				21:1–24
Ловитва риби				
а) Послух повелінню Господа — заки- нути невода з іншого боку				

б) Визначний результат				
в) Невід не продерся. Останнє чудо				
Одинадцятьом у Галілеї	28:16–20	16:15–18		
Остання поява та вознесіння		16:19–20	24:44–53	

Молитви Христа

(У ймовірній хронологічній послідовності)

Де записано	Де відбувалося	Наука для нас
Луки 3:21–22	Річка Йордан	Ми не повинні намагатися виповнити правду без молитви — Бог відповідає без затримок, Його відповідь неможливо сплутати ні з чим
Марка 1:35; див. Ісаї 26:9; Псалом 5:4; 63:2	Самотнє місце — Капернаум	Обов'язок ранкової молитви — ми маємо братися за виконання своїх справ з молитвою
Луки 5:16; див. Матвія 6:5	Хоразін — пустиня	Віддалятися від людей та молитися потай
Луки 6:12; див. 1 Солунян 5:17; Колосян 4:2; Псалом 55:17	Капернаум — гора	Кожна справа, що виконується з метою принести славу Богу, має починатися з молитви — ми не повинні встановлювати обмеження за часом
Матвія 11:25–26; див. Ісаї 25:9; Матвія 15:36	Місто	Якщо ми хочемо отримати божественне світло, то маємо бути, мов діти — нам слід дякувати за те, що добре в Божих очах
Луки 9:16; Матвія 26:26–27; Луки 24:30	Галілейське море, Єрусалим, Еммаус	Обов'язок дякувати за їжею
Матвія 14:23; Івана 6:15; див. Псалом 55:18	Віфсаїда — гора	Обов'язок закінчувати денну працю потаємною молитвою
Луки 9:18	Землі Кесарії Пилипової	Обов'язок частої потаємної молитви
Луки 9:28–29	Гора Фавор	Обов'язок молитви
Івана 11:41–42; див. Псалом 123:1–2	Віфанія	Ми повинні помічати Божу силу — Бог завжди чує молитви

Луки 11:1–4; див. Матвія 6:7–8	Гефсиманія (ймовірно)	Нам варто навчитися в Ісуса, як молитися
Матвія 19:13–14; див. 1 Петра 2:1–2; Матвія 18:5; Псалом 8:3	Межі Юдеї	«Царство Небесне належить таким»
Івана 12:27–28; див. Івана 13:31–32; Филип'ян 1:20–21	Єрусалим — храм	Не молитися про позбавлення навіть від найстрашніших страждань, коли вони трапляються нам на шляху, але у всьому шукати Божої слави
Івана 17	Єрусалим — горниця	Ми маємо у всіх своїх молитвах насамперед пам'ятати про Божу славу — нам треба жити так, щоб і після смерті ми змогли сказати з Ісусом: «Я прославив Тебе на землі, довершив Я те діло, що Ти дав Мені виконати» — ми зобов'язані молитися за інших.
Луки 22:32	Єрусалим — горниця	Обов'язок заступницької молитви
Матвія 26:36–44; Марка 14:32–41; Луки 22:40–46; зверніть особливу увагу на Луки 22:40, 43–44, 46	Гефсиманія	Тричі виголошена в муках молитва Ісуса повинна навчити нас глибше розуміти Його страждання за нас — в тому «сумі смертельному» немає нічого хибного. Коли ми молимося про позбавлення від зла, ми завжди повинні говорити від щирого серця: <i>«Та проте не Моя, а Твоя нехай станеться воля!»</i>
Луки 23:34; див. Матвія 5:44	Голгофа	Ми повинні молитися навіть за найзапекліших ворогів.
Матвія 27:46; Марка 15:34; див. Івана 19:30	Голгофа	Любов, яка спонукала нашого Спасителя витерпіти за нас такі муки, повинна навчити й нас все більше і більше щодня любити Його.
Луки 23:46	Голгофа	Нехай дасть нам Бог змогу вимовити таку саму славну молитву!
Луки 24:50–51	Віфанія	Дай нам Бог цим ділитися!

